Veronika Krištofová

Pod vycházejícím sluncem

Japonsko-korejské vztahy v průběhu 19. a 20. století

Veronika Krištofová

POD VYCHÁZEJÍCÍM SLUNCEM

Japonsko-korejské vztahy v průběhu 19. a 20. století

Nakladatelství Epocha

Tato publikace vznikla jako jeden z výstupů projektu
SGS-2016-067 Velká Británie a Restaurace Meidži
řešeného na Katedře historických věd FF ZČU.

Recenzovali:
PhDr. Jan Kočvar, Ph.D.
prof. PhDr. Ing. Aleš Skřivan, Ph.D.

Copyright © Západočeská univerzita v Plzni, 2018
Copyright © Veronika Krištofová, 2018
Cover © Lukáš Tuma, 2018
Czech Edition © Nakladatelství Epocha, Praha 2018

ISBN 978-80-7557-113-7 (print)

ISBN 978-80-7557-512-8 (ePub)
ISBN 978-80-7557-513-5 (mobi)
ISBN 978-80-7557-514-2 (pdf)

Obsah

Úvod 7
Korejsko-japonské vztahy do roku 1868 13
Korejsko-japonské vztahy v letech 1868-1895 23
Čínsko-japonská a rusko-japonská válka 89
Japonský protektorát nad Koreou 109
Anexe Koreje 135
Vojenská vláda (*budan seidži*) 151
Kulturní vláda (*bunka seidži*) 179
Koloniální správa v letech 1927–1937 197
Koloniální správa v letech 1937–1941 217
Japonská správa Koreje v letech 1941–1945 239
Korea po roce 1945 275
Korejsko-japonské vztahy po roce 1945 313
Závěr 365
Bibliografie 373

Úvod

Novinové články nás opakovaně informují o korejských „utěšitelkách“ působících od čínsko-japonského „incidentu“ z roku 1937 až do konce druhé světové války jako sexuální otrokyně v nevěstincích japonského vojska. Tyto „utěšitelky“ nepožadují po japonské vládě nic víc než omluvu a odškodnění za nepravosti na nich spáchané v době války. Pravidelně se objevují zprávy o jihokorejských a čínských protestech proti návštěvám svatyně Jasukuni japonskými politickými představiteli. Svatyně, v níž se uctívají i duše válečných zločinců, je Jižní Koreou i Čínou považována za symbol militarismus a vůči nim v minulosti agresivně vedené zahraniční politiky Japonska. Nezřídka kdy se objevují v novinách sdělení o masových demonstracích jihokorejských obyvatel proti japonským učebnicím, jež značně ohýbají historickou skutečnost ve prospěch japonských ostrovů. Občas se můžeme dočíst i o územních sporech mezi Japonskem a Jižní Koreou ohledně ostrova Tokto (japonsky Takešima). Tyto spory vzájemných vztahů takto geograficky si blízkých států vycházejí ze společné minulosti.

Česká historiografie bohužel blíže nevysvětluje příčiny těchto korejsko-japonských vztahů. Jedinou českou publikací do hloubky se zabývající vývojem vztahů mezi Japonskem a sousedním Korejským poloostrovem je *Korea a Japonsko* od Jiřího Janoše.[1] Zde je možno nalézt mnoho kulturních rozdílů mezi Japonci a Korejci, jež občas vytvářejí mezi těmito

---

[1)] O knize možno více dočíst zde: https://www.databazeknih.cz/knihy/japonsko-a-korea-28686, citováno dne 16. 2. 2018.

dvěma národy téměř nepřeklenutelnou propast. Nebyly to ovšem jen kulturní rozdíly, co vedlo k neutichajícím rozepřím mezi těmito dvěma národy. Korejsko-japonská minulost je plná vzájemné nevraživosti související s japonskými ambicemi na Korejském poloostrově. Ty narostly především v souvislosti s restaurací Meidži a japonskou snahou vyrovnat se západním mocnostem a s tím souvisejícím pocitem nadřazenosti Japonska vůči ostatním asijským státům. Toto počínání později vedlo k japonské okupaci Koreje a právě odtud pochází pro Korejce doposud neodpustitelná společná minulost.

Tato publikace vás provede japonsko-korejskými vztahy od jejich počátků až do současnosti. Hlavním cílem je nastínit dlouhodobý vývoj recipročního působení těchto dvou národů a seznámit čtenáře s některými zajímavými aspekty tohoto působení. Vzájemné ovlivňování Korejského poloostrova a japonských ostrovů můžeme pozorovat již od 3. století našeho letopočtu. K výraznějšímu působení Japonců na Korejském poloostrově došlo v souvislosti s vojenskou výpravou Hidejoši Tojotomiho (1536–1598) na Korejský poloostrov v 16. století. Tyto události byly ovšem pouhou předehrou ke skutečnému pronikání Japonska na Korejský poloostrov a následnému plnému ovládnutí Koreje.

Publikace se zaměřuje především na vývoj vztahů mezi Japonskem a Korejským poloostrovem v 19.–21. století. V této době v souvislosti s restaurací Meidži došlo ke změně nahlížení Japonska na sousedící stát a k následnému pronikání Japonců do Koreje. To se projevilo v otevření Koreje Kanghwaskou smlouvou z roku 1876 a následnými válkami Japonska s Čínou (1894–1895) a Ruskem (1904–1905) o získání vlivu na Korejském poloostrově. Japonsko bylo díky vítězství nad Ruskem uznáno mezinárodní scénou jako rovné západním mocnostem, což Japonsku propůjčilo pocit nadřazenosti nad ostatními asijskými státy. Rozhodlo se proto pokračovat v navyšování

své vlastní prestiže. Proto Japonsko proniklo na Korejský poloostrov, z něhož v roce 1905 vytvořilo svůj protektorát a o pět let později prostřednictvím anexe inkorporovalo Koreu do svého impéria jako integrální součást mateřské země. Tím Korea přestala jako samostatný stát existovat a v budoucích 35 letech byla okupována Japonskem.

V období 19. a 20. století je pro geopolitický vývoj asijského kontinentu důležité především postavení Číny, podle tradice politického centra celého asijského kontinentu. Čína byla známa jako „Centrální říše", jež na základě sinocentrického systému známého jako *hwa-ji* (doslova „civilizovaný-barbarský") charakterizovala vzájemné vztahy asijských států. Na základě této myšlenky byla Čína „středem" Asie (podle čínské tradice i světa) a na své vedoucí postavení navázala vztahy s okolními státy, pro ni přirozeně podřízenými. Tak se ostatní státy Asie staly vazaly Číny. Porážka tohoto impéria západními mocnostmi v průběhu opiových válek vedla ke snížení její prestiže a vytvoření místa pro jiné asijské státy, jež se mínily pasovat do role nejcivilizovanějšího a nejmocnějšího státu Asie. Na tuto pozici se svým následným počínáním postavilo Japonsko. To nejenže dokázalo Čínu porazit ve válce z let 1894–1895, ale také následně prokázalo svoji životaschopnost porážkou evropské mocnosti, Ruska, v roce 1905. Tím potvrdilo své zájmy na sousedním Korejském poloostrově a rozšířilo postupně svůj vliv i sem.

Myšlenkou posílení vlastního postavení pomocí imitace západního imperialismu, historikem Robertem Eskildsenem nazvanou jako „mimetický imperialismus", se Japonsko rozhodlo rozšířit vlastní impérium o nové kolonie. První skutečnou japonskou kolonií byl Tchaj-wan, získaný v roce 1895 jako důsledek vítězství nad Čínou. Stal se tak symbolem japonské prestiže. Novým cílem se pro Japonsko stal sousedící Korejský poloostrov, jenž později tvořil základnu pro další rozšiřování

japonského vlivu na asijský kontinent. Konkrétně ve 30. letech do Mandžuska, po roce 1937 do Číny a v souvislosti s vypuknutím války v Pacifiku v roce 1941 i do jihovýchodní Asie a na pacifické ostrovy.

Japonská rozpínavost tak zasáhla Korejský poloostrov a přímo ovlivnila jeho vývoj po dobu 35 let své okupace v letech 1910–1945. Autorka se tak nesoustředí pouze na proměnlivost vztahů mezi Japonskem a Koreou, ale snaží se též zmapovat rozsah japonského působení v Koreji a postihnout charakteristické prvky japonské koloniální politiky. Soustředí se na kulturní, sociální, hospodářské a politické dopady okupace v obou zemích s důrazem na korejské prostředí. Cílem je též nastínit čtenáři další směřování Koreje po osvobození, a to jak v politickém, hospodářském, sociálním i kulturním ohledu.

Po osvobození Koreje v souvislosti s kapitulací Japonska v létě 1945 došlo na poloostrově k dvojí okupační správě – na severu Sovětského svazu a na jihu Spojených států amerických. Toto politické rozdělení poloostrova vedlo k vyhlášení dvou samostatných korejských států – Korejské republiky na jihu poloostrova a Korejské lidově demokratické republiky v severní části země. Následná snaha o opětovné sjednocení národa vedla ke Korejské válce v letech 1950–1953, jež potvrdila trvalé rozdělení poloostrova na severní a jižní část. Tím se dějinný vývoj doposud jednotného národa rozdělil a vydal se vlastní cestou.

Následné korejsko-japonské vztahy se vyvíjely velice pomalu a spíše v negativním duchu. Japonská okupace Koreje v letech 1910–1945 měla vliv na historickou paměť obou národů, která dodnes determinuje vzájemný postoj Země vycházejícího slunce a Korejské republiky i Korejské lidově demokratické republiky. Obnovení přátelských vztahů s Jižní Koreou proběhlo prostřednictvím Základní smlouvy o vzájemných vztazích z roku 1965. Přesto nezajistila ukončení a vyřešení veškerých

sporů, jež dodnes čeří vzájemnou spolupráci těchto dvou států. Stále dokola na hladinu vyplouvají konflikty vycházející ze společné minulosti. Ať už se jedná o výše zmíněnou otázku korejských sexuálních otrokyň naverbovaných japonskou armádou, o územní spory, nebo jihokorejské vládě nevyhovující rétoriku japonské politické scény. K navázání dlouhodobých pozitivních diplomatických vztahů se severokorejským režimem nikdy nedošlo. V souvislosti s agresivně vedenou zahraniční politikou Korejské lidově demokratické republiky ke zlepšení vzájemného postoje s Japonskem zřejmě v blízké budoucnosti nedojde.

Japonská okupace Koreje je sice minulostí, přesto v Koreji stále žijí generace, jež ji zažily. Navzdory historickým reminiscencím ovlivňujícím dlouhodobé vztahy mezi Japonskem a Koreou geografická blízkost obou států a společné zájmy vedou v současnosti k posilování vzájemných vztahů. Dějiny japonské okupace Koreje tak sice zůstávají stále živou a aktuální otázkou, pokud však jde o vztahy Japonska a Jižní Koreje, lze říci, že obě země nyní stojí na prahu nové éry, což lze demonstrovat nedávno uzavřenou dohodou, jejímž cílem bylo urovnat některé historické křivdy a dosáhnout vzájemného vyrovnání se se svou minulostí.

Ani v českém prostředí, ani na mezinárodní scéně se neobjevuje příliš prací věnovaných nestranné analýze vztahů mezi Japonskem a Koreou. K dispozici je ovšem nepřeberný počet knih zabývajících se jednotlivými státy, které se podílely na geopolitickém vývoji v dálněvýchodní oblasti. S ohledem na původ autora je pak nutno počítat s jistým nacionálním zabarvením. Proto je při studiu literatury potřeba si uvědomit z jakého prostředí autor pochází. Japonští autoři mají často tendenci k bagatelizaci otázky japonské okupace Koreje. V některých případech ji prezentují jako legální a morálně správný počin, což odmítají na druhou stranu korejští autoři. Ti se

často vyznačují nacionalismem a odsuzují koloniální správu se vším všudy. V tomto případě se nejlépe hledá střední cesta u zahraničních autorů, kteří nejsou přímo spjati s událostmi japonsko-korejských vztahů, případně si musí čtenář ponechat značnou dávku odstupu a nadhledu. Komparace je v tomto případě nejjednodušším způsobem, jak se co nejvíce přiblížit pravdivému výkladu věcí. K doplnění nestranných zdrojů se proto autorka rozhodla využít i archivních materiálů nezaujatých zahraničních pozorovatelů, jejichž dobové výpovědi je možno nalézt v Národním archivu v Londýně.

Co se týče přepisu jmen, rozhodla se autorka řadit japonská, korejská a čínská jména v tradičním pořadí užívaném jak v Japonsku, tak v Koreji a v Číně, to znamená nejdříve je uváděno rodové jméno, poté jméno osobní. V případě některých jmen a názvů se v publikaci užívá nejběžněji zažitý tvar, i když je v rozporu s přesnou transkripcí (jako například Čankajšek místo Ťiang Ťie-š'). Pro přepis japonských jmen do češtiny byl užit Hepburnův přepis, pro korejská jména McCune-Reischauer a pro čínská Wade-Gilles systém, poté byla jména převedena do české transkripce (místo „sh" se píše „š" a podobně). U korejských jmen byla zachována odborná forma přepisu užívající speciálních písmen ŏ, ŭ.

Závěrem by autorka tímto prostřednictvím ráda poděkovala všem, díky nimž tato publikace vznikla. Tímto děkuje svému snaživému školiteli, moudrému učiteli a dobrému příteli doktoru Romanu Kodetovi, jenž se postaral o vznik a vydání této knihy. Největší dík patří především autorčině rodině, rodičům Karle a Brankovi, kteří jí byli vždy oporou a plně a bezpodmínečně ji podporovali po celý její život a tím mimo jiné umožnili vznik této publikace. A jejímu životnímu partnerovi, Davidovi, jehož neutuchající entusiasmus, důvěra a trpělivost umožnily zdárné dokončení této práce.

Korejsko-japonské vztahy do roku 1868

Korejsko-japonské vztahy trvající přes 1500 let byly poznamenány několika významnými událostmi,[2] jež určovaly vzájemné nahlížení jednoho národa na druhý a usměrňovaly pokračující interakci obou zemí. Blízké sousedství umožňovalo reciproční působení již v době starověku. Korea i Japonsko se rozvíjely pod silným vlivem Číny, kdy obě země přijaly od svého většího souseda písmo, konfuciánskou filosofii, právní systém i čínskou verzi buddhismu. Přes Korejský poloostrov pak do Japonska přicházely vlivy kontinentální Asie. Japonci se tak prostřednictvím Koreje naučili od tunguzských kmenů užívati železa. Pro Japonsko typické amulety *magatama* („prohnuté skvosty") připomínající ostré zuby šelem byly nalezeny i v Koreji a na východě Sibiře, a stejně tak mohylová kultura v Japonsku časově ohraničena koncem 3. a polovinou 6. století našeho letopočtu nesla mongolské prvky.[3] Mohylové hrobky *kobun* byly charakteristické i pro korejské království Kogurjo (japonsky Kókuri, Koma nebo Kórai),[4] přičemž se 63 z nich dochovaných na území Severní Koreje v okolí Pchjongjangu nachází od roku 2004 na seznamu UNESCO.

---

2) CHUNG, Jae-Jeong, *Historical Conflict and Dialogues between Korea and Japan*, in: HYUN, Dae-Song (ed.), *The Historical Perceptions of Korea and Japan*, Paju 2008, s. 256.

3) HILSKÁ, Vlasta, *Dějiny a kultura japonského lidu*, Praha 1953, s. 18.

4) Jednalo se o jedno z takzvaných Tří království (korejsky *Samguk*) – Kogurjo, Pekče a Silla, jež postupně vznikaly jako státní útvary na Korejském poloostrově v průběhu 3.–4. století našeho letopočtu. JANOŠ, Jiří, *Japonsko a Korea*, Praha 2007, s. 39–41.

Již od roku 57 našeho letopočtu mělo docházet k prvním kontaktům Korejců s lidem *Wa* pocházejícím ze západu japonských ostrovů.[5] Korejské letopisy zaznamenávají z roku 249 útok Japonců na království Silla ležící v jihovýchodní části Korejského poloostrova, ovšem až údajné dobytí království Silly a Pekče (západní část Korejského poloostrova) císařovnou Džingú (vládla jako regentka za císaře Čúaie v letech 201–269 našeho letopočtu) mělo mít na budoucí vztahy obou zemí významný dopad. Japonci vnímali tuto „historickou událost" za „vědecky podloženou" a využívali ji pro obhajobu anexe Koreje v roce 1910, zatímco Korejci dobytí části Korejského poloostrova císařovnou Džingú považovali a dodnes považují za pouhou legendu. Pravdou zůstává, že historici zpochybňují dobytí Koreje císařovnou Džingú a neexistují žádné důkazy o této události kromě záznamů v japonské kronice *Nihonšoki*.[6] Roku 405 našeho letopočtu získali Japonci pro císařský dvůr učence Wani z korejského království Pekče, jehož ustanovení dvorním písařem znamenalo přijetí čínského psaného jazyka pro vnitřní úřední účely. Taktéž se z tohoto korejského království do Japonska rozšířilo buddhistické vyznání, kdy podle japonské kroniky *Nihonšoki* v roce 552 (někdy se udává rok 538) korejský král připojil ke své žádosti o vojenskou pomoc ze strany Japonska měděný a zlatý obraz Buddhy, náboženské zástavy a slunečníky, a soubor svatých Buddhových spisů.[7] Vítězství rodu Soga nad rodem Mononobe v Japonsku roku 587 znamenalo také vítězství buddhismu, jenž se začal v zemi díky tomuto rodu šířit (tento rod byl zřejmě korejského původu). Předpokládalo se též, že japonská

---

5) SETH, Michael J., *A History of Korea*, Lanham 2011, s. 23.

6) Tamtéž, s. 31.

7) JANOŠ, c. d., s. 50; MASON, Richard Henry Pitt – CAIGER, John Godwin, *Dějiny Japonska*, Praha 2007, s. 38.

císařovna Suiko (vládla 593–628) byla z rodu Soga. Roku 607 byl podle korejského vzoru vystaven jeden z nejvýznamnějších buddhistických chrámů v Japonsku, Hórjúdži, který sice roku 670 lehl popelem a musel být znovu přestavěn, přesto je dodnes oslavován jako zdroj japonské buddhistické architektury a jako nejstarší dochovaný komplex dřevěných staveb v Japonsku.

V 6. a 7. století vysílaly japonské klany spadající pod vládní kontrolu, jako byly Mononobe, Kose, Ki a Šinano, své syny do korejského království Pekče na pozici úředníků ve státní správě. Naopak z Koreje do Japonska přicházeli specialisté, jakými byli například řemeslníci, architekti, věštci a synové buddhistických mnichů, kteří přispívali k obohacení japonské kultury. Jednalo se i o příslušníky královských rodin, například o krále Tongsonga (vládl 479–501).[8] Roku 663 získalo království Pekče vojenskou podporu Japonska v bitvě na řece Kumgang vedené proti království Silla, na jehož straně stála čínská dynastie Tchang. Porážka korejsko-japonské koalice vedla k nucenému ukončení japonských zásahů do korejských záležitostí.

Podobně existovaly vzájemné vztahy s geograficky bližším korejským královstvím Silla. Díky kontaktům s tímto královstvím byla v Japonsku vybudována první observatoř za vlády císaře Temmu (672–686) a vžila se kremace zesnulých za vlády císaře Mommu (697–707). Velká část vědeckých a technologických poznatků období Nara (710–794) a Heian (794–1185) byla přenesena do Japonska Korejci, stejně jako papír, inkoust či mlýny na mletí mouky.[9] Příliv vzdělanců a řemeslníků

---

8) KIM, Hyun-Koo, *Korean-Japanese Relations during the Taika Reforms – A Perspective of International Cooperation*, in: Korean National Commission for UNESCO (ed.) (dále jen KNCU), Korean History, New Jersey – Soul 2004, s. 58.

9) PARK, Seong-Rae, *History of Science in Korea – A Survey*, in: Korean Journal 30, 1990, 7, s. 5.

z Koreje do Japonska trval nepřetržitě až do počátku 9. století, kdy více než třetina z 1182 japonských aristokratických rodů v genealogickém seznamu z roku 815 uvádí korejský nebo čínský původ.[10] V letech 1274 a 1281 byli Korejci přinuceni Mongoly účastnit se dvou neúspěšných invazí do Japonska.

Ve 13. století se Korea začala stejně jako Čína potýkat s nájezdy japonských pirátů *wako*, přičemž po roce 1350 intenzita útoků neustále narůstala. Korejci proto roku 1367 vyslali k japonskému šógunovi (Ašikaga Jošiakira, 1358–1367) do Kjóta misi požadující pacifikaci japonských pirátů, ovšem slabá centrální vláda Japonska nedokázala tuto otázku adekvátně řešit. Korejci proto roku 1419 vyslali 250 lodí ke zničení opěrného bodu pirátských útoků, základny na Cušimě. Japonský šógun Ašikaga Jošimicu (1368–1394) poté navrhl potlačení pirátů výměnou za kopii korejské kolekce *Tripitaky* (takzvaná *Tripitaka Koreana*), přesto po obdržení buddhistických kanonických textů od korejské vládnoucí dynastie *Čosŏn* (též známa jako dynastie *I*) nedokázal situaci s japonskými piráty vyřešit. Soul neutěšený stav rozřešil roku 1443 uzavřením obchodní smlouvy, jež umožňovala Japoncům vyslání 50 lodí do Koreje ročně a bylo jim umožněno udržovat trvalé obchodní stanice ve třech přístavech na jižním pobřeží Korejského poloostrova (v letech 1510–1544 byly přístavy dočasně uzavřeny v odpověď na povstání japonských usedlíků).[11] Do Japonska se z Koreje vyvážela hlavně rýže, obiloviny, bavlna, porcelán, látky z juty a ramie, perletí vykládané rukodělné výrobky a rohože s květinovými vzory, zatímco se z Japonska do Koreje dovážely pře-

---

10) REISCHAUER, Edwin Oldfather – CRAIG, Albert Morton, *Dějiny Japonska*, Praha 2008, s. 15.

11) Tamtéž, s. 67; SETH, c. d., s. 145. Roku 1512 byl počet lodí z Japonska snížen na 25 ročně. ECKERT, Carter J. – LEE, Ki-Baik – LEW, Young Ick – ROBINSON, Michael – WAGNER, Edward Willett, *Dějiny Koreje*, Praha 2001, s. 94.

devším nerosty jako měď a cín či luxusní předměty jako léky a koření.

K nejvýznamnějším událostem premoderních japonsko-korejských vztahů patří invaze sjednotitele Japonska Hidejošiho Tojotomiho (1536–1598) na Korejský poloostrov. Hidejošiho expanzivní politika se projevila invazí do Koreje a Číny, s níž započal v roce 1592 (podle cyklického kalendáře se jednalo o korejský rok *imdžin*, proto též nazýváno jako imdžinská válka), poté, co korejský král odmítl svolit průchod japonských vojsk korejským územím při plánovaném Hidejošiho tažení do Číny. Ačkoliv se Hidejoši osobně bojů na Korejském poloostrově neúčastnil, jeho vojsko o síle přibližně 200 000 mužů bylo zpočátku velmi úspěšné.[12] Japonci byli přesto nakonec nuceni ustoupit čínské protiakci a korejským námořním útokům. Mezi nejznámější korejské velitele patřil admirál I Sun-sin (1545–1598), který proslavil korejské loďstvo takzvanými želvími loděmi (*kŏbuksŏn*).[13] Po celé Koreji se též v průběhu bojů vytvářela vlastní domobrana (*ŭibjŏng*, neboli „armády spravedlnosti"), jejíhož příkladu následovaly stejnojmenné jednot-

---

12) Počet japonských vojáků se místy liší – 158 800 – ATKINS, Taylor, *Colonialism – Primitive Selves – Koreana in the Japanese Colonial Gaze, 1910–1945*, Berkeley 2010, s. 16; 220 000 mužů a 9000 námořníků – ECKERT – LEE – LEW – ROBINSON – WAGNER, c. d., s. 107; 200 000 – HILSKÁ, c. d., s. 155; 200 000 JANOŠ, c. d., s. 87; 150 000 – KODET, Roman, *Války samurajů*, Praha 2015, s. 312–313; 160 000 – REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 79.

13) Tyto lodě o délce 20–30 metrů a šířce pěti metrů byly i ze shora pobity železnými pláty a díky tomu nezranitelné vůči nepřátelským šípům a granátům, po celém obvodě se ježily ostrými hroty, jež znemožňovaly vylodění se nepřátelské posádky na želví lodi, a stejně tak rozmístění děl umožňovalo palbu lodi ze všech úhlů. Na přídi se pak nacházela zvláštní konstrukce připomínající dračí hlavu, z níž se valil hustý dým, jenž měl nepříteli znesnadňovat orientaci. ECKERT – LEE – LEW – ROBINSON – WAGNER, c. d., s. 108; JANOŠ, c. d., s. 112.

ky bojující proti Japoncům ve 20. století. Mírová jednání mezi Japonskem a Čínou byla rychle přerušena, což bylo částečně způsobeno čínskou snahou využít situace ve svůj prospěch a začlenit Japonsko do svého vazalského systému, částečně Hidejošiho nerealistickými požadavky na sňatek dcery čínského císaře s japonským panovníkem, přiznání nároku na část korejského území a vyslání korejského prince a vysokých úředníků do Japonska jako rukojmích. Roku 1597 tak byla zahájena nová válečná výprava do Koreje o síle 140 000 mužů.[14] Opětovně se setkala s tuhým odporem korejských a čínských vojsk a potížemi se zásobováním. Roku 1598 se po smrti Hidejošiho japonská vojska stáhla zpět na domovské souostroví.

Japonská výprava do Koreje měla mimo jiné dopad na rozvoj japonského keramického umění (znám je například porcelán ze Sacumy), jelikož byla na japonské ostrovy přivezena řada korejských keramických mistrů. Dalším pozůstatkem krvavého konfliktu se stalo místo zvané *Mimizuka* (doslova „Návrší uší") v Kjótu. Jedná se o pahorek o výšce deseti metrů tvořený 38 000 zakopaných uřezaných uší z korejských hlav z doby imdžinské války.[15] Hidejošiho taktika spálené země zničila čtyři pětiny obdělávané půdy v Koreji, což vedlo v zemi k hladomoru: „… mezi lety 1592 a 1601 se zemědělský výnos Koreje scvrkl o závratných 80 %."[16] Navíc byly zničeny veškeré záznamy o sčítání lidu, katastry nemovitostí i seznamy otroků

---

14) ECKERT – LEE – LEW – ROBINSON – WAGNER, c. d., s. 111.

15) Více o Hidejošiho válečných výpravách do Koreje viz: ATKINS, c. d., s. 16; ECKERT – LEE – LEW – ROBINSON – WAGNER, c. d., s. 110–111; HILSKÁ, c. d., s. 155; JANOŠ, c. d., s. 87–89; JANSEN, Marius Berthus, *The Making of Modern Japan*, London 2000, s. 20; KODET, c. d., s. 312–334; MASON, CAIGER, c. d., s. 180–181; REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 79; YI, Chin-Hui, *Korean Envoys and Their Relations with Japan in the 17th to 19th Centuries*, in: KNCU (ed.), s. 291–294; SETH, c. d., s. 148–149.

16) KODET, c. d., s. 335.

(ty byly spáleny samotnými otroky, kteří využili situace k získání svobody), což znemožňovalo efektivní výběr daní. Postava Hidejošiho je tak ve vzájemných vztazích obou zemí dodnes spornou osobností. Japonci jej chápou jako národního hrdinu, který sjednotil Japonsko a překypoval expanzivními cíli, pro Korejce je ztělesněním „ďábla", jenž zpustošil jejich zemi a přinesl utrpení korejskému lidu.[17] Dalším důsledkem imdžinské války bylo také oslabení Číny při dobývání Mandžuska Džürčeny, jejichž následné výboje do Číny vedly k podrobení dynastie Ming a nastolení nové dynastie Čching.[18]

Hidejoši Tojotomi.

17) JANOŠ, c. d., s. 89.
18) ECKERT – LEE – LEW – ROBINSON – WAGNER, c. d., s. 112.

V Japonsku se po Hidejošiho smrti roku 1598 dostal k moci v důsledku vítězství v bitvě u Sekigahary roku 1600 Tokugawa Iejasu (1543–1616, šógunem 1603–1605), který o tři roky později získal titul šóguna a přenesl sídelní město šógunátu do Eda, zatímco oficiálním hlavním městem a sídlem císařů zůstalo Kjóto. Právě Tokugawové (1603–1867) započali politiku izolace, v jejímž rámci byl od 30. let 17. století vydán přísný zákaz cestování mimo japonské ostrovy a naopak nebyl povolen příchod cizincům.[19] K úplné izolaci země ve skutečnosti nedošlo – na severu udržovala kontakty s kmeny Ainů na ostrově Hokkaidó, v Dedžimě obchodovala s Nizozemci, v nagasackém přístavu s Čínou, na jihu země s královstvím Rjúkjú (od roku 1613 ve vazalském vztahu k Japonsku a od roku 1654 k čchingské Číně, ačkoliv tribut jí platilo již dříve) a nadále byly udržovány oficiální vztahy s Koreou.

Právě Iejasu se zasloužil o obnovení obchodních vztahů s Koreou roku 1607, k čemuž dopomohl rod Só sídlící na Cušimě. Iejasu se snažil obnovit vztahy již od roku 1601, Korejci ovšem požadovali oficiální omluvu za Hidejošiho invazi do Koreje a vydání japonských zločinců, kteří vykradli a zpustošili královské hrobky. K tomu došlo v listopadu 1606, kdy do Pusanu přijelo japonské poselství s oficiální omluvou (známo jako Iejasův dopis) a předalo muže odpovědné za zničení královských hrobek. Na oplátku japonské zdvořilosti vyslali Korejci do Japonska o rok později skupinu 462 mužů, čímž byly obnoveny vztahy mezi Koreou a Japonskem, jež pokračovaly až do roku 1868.[20] Podepsáním smlouvy z Kiju byl Japoncům opětovně otevřen přístav Pusan. Mezi léty 1607–1811 bylo do Japonska vysláno dvanáct korejských poselstev čítajících téměř 500 členů, jež nicméně ne-

---

19) LABUS, David, *Japonsko*, Praha 2009, s. 46.

20) YI, *Korean Envoys and Their Relations with Japan in the 17th to 19th Centuries*, s. 293.

měly takový hospodářský význam jako přímá ekonomická výměna v Nagasaki. Měly spíše kulturní a diplomatický ráz.[21]

První hlubší znalosti o Západu přinesl do Japonska roku 1614 Korejec Ji Su-gwang (1563–1628) prostřednictvím své encyklopedie *Čibong jusŏl*.[22] V roce 1631 Čŏng Tu-wŏn (1581–?) dopravil do Japonska ze své mise na mingském dvoře, kde potkal italského jezuitu Johannese Rodrigueze, teleskop, západní zbraně, hodinky, mapy a knihy psané v čínštině. Značný dopad korejského vlivu byl vidět na příkladu z roku 1634, kdy korejský návštěvník Pak An-gi (v japonských publikacích uváděn jako Rasan či Jo Rasan, v korejských publikacích též jako Nasan) pomohl známému kjótskému astronomovi Okanoimu Genteiovi v kalendářních otázkách. Své znalosti přenesl na učence Šibukawu Harumiho (1639–1715), díky němuž začali Japonci užívat přesný kalendářní systém, jenž byl vyhlášen roku 1683 (znám jako kalendář *Jókjó* podle názvu éry *Jókjó*, jež započala roku 1684). Do té doby byl v Japonsku po dobu 800 let užíván čínský kalendář známý jako *Suanming*, přitom v samotné Číně již od roku 1281 užívali reformovaný kalendář *Šouši*.[23] Korejci tento nový systém zavedli již v 15. století a přenesli své znalosti do Japonska.

Zatímco Korejci měli možnost pohybovat se v doprovodu Japonců v rámci celého Japonska, japonským vyslancům bylo v Koreji umožněno navštívit pouze přístav Pusan a pro tyto účely určený *Tongnae waegwan* (japonsky *wakan*, japonský úřad pro diplomaty), čímž se projevovala neustávající korejská nedůvěřivost vůči Japonsku po Hidejošiho invazi na Korej-

---

21) Soupis jednotlivých misí možno přečíst v PARK, Seong-Rae, *Korea-Japan Relations and the History of Science and Technology*, in: Korean Journal 32, 1992, 4, s. 83.

22) SETH, c. d., s. 226.

23) PARK, *Korea-Japan Relations and the History of Science and Technology*, s. 87.

ský poloostrov. Od poloviny 17. století do 70. let 19. století se v tomto místě zdržovalo přibližně 500 Japonců.[24] Samotné návštěvy pak sloužily k upevňování vztahů, jelikož k nim docházelo především v době oslav intronizace, dosažení významných úspěchů, pohřbů a podobných významných událostí. Jejich prostřednictvím docházelo ke kulturní a intelektuální výměně.

V roce 1609 byla podepsána obchodní smlouva, jež vedla ke vzniku japonského úřadu v Pusanu, který přijímal 50 japonských lodí ročně.[25] Korejský obchod s Japonskem pak byl zprostředkován rodem Só na Cušimě. Roku 1711 byly vzájemné vztahy otřeseny japonskou snahou o zajištění rovnocenného vztahu mezi korejským králem a japonským šógunem tím, že v oficiálních dokumentech byl změněn šógunův titul z *taikun* na *kokuó* (tedy „král, panovník"), což Korejci považovali za urážku.[26] Šógun byl totiž oficiálně v Japonsku pouhým zástupcem císaře.[27] Jeho postavení tak nebylo rovnocenné s postavením korejského panovníka. S výjimkou tohoto krátkodobého konfliktu byly korejsko-japonské diplomatické vztahy organizovány na formálním základě oboustranného respektu a rovnocenného panovnického statutu.[28]

---

24) SETH, c. d., s. 193.

25) YI, *Korean Envoys and Their Relations with Japan in the 17th to 19th Centuries*, s. 290.

26) DUUS, Peter, *The Abacus and the Sword*, London 1995, s. 30.

27) Japonský císař neměl po většinu času skutečnou moc. Výjimkou bylo pouze období od „historického" císaře Kimmeie (539–571) až do konce vlády císaře Seiwy (858–876). Poté začali moc přebírat regenti (*seššó* či *kampaku*) a od roku 1192 měli ve svých rukách skutečnou moc šógunové (překládáno jako „vojenský vládce"). Titul císaře existoval i nadále, jen bez faktické moci, spíše jako symbol Japonska. Pro upřesnění v letech 1199–1333 vládli takzvaní *šikken* („regenti šóguna"). Oproti tomu korejští králové (*wang*) na rozdíl od japonských císařů byli faktickými vládci své země, s výjimkami let 1196–1258 a let 1864–1873, kdy vládli regenti. JANOŠ, c. d., s. 73–78.

28) MASON – CAIGER, c. d., s. 208.

Korejsko-japonské vztahy v letech 1868–1895

Roku 1864 se k moci dostal král Kodžong (1852–1919, samostatně vládl v letech 1873–1907) ve věku dvanácti let, proto místo něj *de facto* panoval jako princ-regent jeho otec Ji Ha-ŭng, známý jako Taewŏn'gun (1820–1898, vládl 1864–1873).[29] Taewŏn'gunovým politickým cílem byla dynastická obnova, posílení moci krále na úkor mocných klanů spřízněných s královským rodem, které ovládaly státní aparát již od roku 1800. Úřednictvo bylo jmenováno na základě jeho kvalit, ne původu. Ti úředníci, kteří se obohatili na úkor druhých, byli odsuzováni k trestu smrti či do vyhnanství. Za cílem posílení postavení královského rodu nechal v letech 1865–1867 opravit symbol vládnoucí dynastie – palác Kjŏngbok zničený imdžinskou válkou na konci 16. století.[30]

Taewŏn'gun byl též zastáncem politiky izolacionalismu, když odmítal jakékoliv zásahy zvenčí do vnitřních záležitostí země a zavrhoval přijímání zahraničních vyslanců.[31] Regent měl stále na paměti osud Číny, jež byla západními mocnostmi násilně otevřena světu prostřednictvím opiových válek. První opiová válka (1839–1842) byla ukončena první takzvanou nerovnoprávnou smlouvou se západní mocností (Vel-

---

29) *Taewŏn'gun* je označení funkce, stejný titul měli za období *Čosŏn* čtyři muži, přičemž tři z nich zemřeli dříve, než se jejich synové dostali na trůn, posledním byl právě Ji Ha-ŭng, proto se termín *Taewŏn'gun* stahuje k jeho osobě. KIM, Jin Wung, *A History of Korea*, Bloomington 2012, s. 279.

30) NAHM, Andrew C., *Introduction to Korean History and Culture*, New Jersey 1993, s. 142.

31) ECKERT – LEE – LEW – ROBINSON – WAGNER, c. d., s. 144.

Korejský princ-regent Ji Ha-ŭng, známý jako Taewŏn'gun.

kou Británií), Nankingskou smlouvou.[32] Druhá opiová válka (1856–1858) byla ukončena podepsáním Tiencinských smluv s Velkou Británií, Francií, Ruskem a se Spojenými státy americkými, jež zprostředkovávaly těmto mocnostem v Číně řadu výhod. Následující konflikt v podobě navazující třetí opiové války (1859–60) byl skončen uzavřením Pekingské smlouvy.[33] Po roce 1858 pak s Čínou uzavřela řada zemí (Velká Británie, Francie, Rusko, Spojené státy americké, Prusko, Portugalsko, Dánsko, Nizozemsko, Španělsko, Belgie a Itálie) další nerovné

[32] LIŠČÁK, Vladimír, *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*, Praha 2008, s. 365–377.

[33] Přesnější informace o obsahu smluv viz BEASLEY, William Gerald, *Japanese Imperialism, 1894–1945*, Oxford 1991, s. 15–18.

smlouvy. Západní mocnosti tak za maskou ideologie volného obchodu začaly v Asii prosazovat vlastní obchodní podmínky, které je na asijských trzích zvýhodňovaly.[34]

Pro Korejce byla porážka Číny šokující. Považovali ji v mnohém za svůj vzor a za přirozeně nadřazenou zemi. Postup Západu tak chápali jako hrozbu pro vlastní království. Tato myšlenka vedla k založení hnutí *Tonghak* mužem jménem Č'oe Če-u (1824–1864) roku 1860, kdy anglo-francouzské jednotky okupovaly Peking. Jednalo se o nacionalistické a náboženské hnutí, jehož ideologií bylo ochránit národ před nebezpečím ze strany Západu. Bylo založeno na myšlence, že Západ šíří svoji sílu prostřednictvím katolicismu, proto zde mělo jako protiváha působit učení *Tonghak* („Východní učení"), jež podporovalo myšlenku nezávislosti, rovnostářské společnosti a protizápadního smýšlení.[35] Podobně v polovině 19. století v Koreji vznikaly „Myšlenky ochrany ortodoxie a odmítnutí heterodoxie" (*Widžŏng č'ŏksa*), jež podporovaly uzavřenou politiku vůči Západu a jeho výrobkům, odmítaly také západní vědu a naopak kladly důraz na učení neokonfucianismu.[36]

Tento postoj se ovšem setkával s rostoucím odporem ze strany zahraničních obchodníků, jejichž lodě v 19. století dorážely ke korejským břehům ve stále větším množství. Již od roku 1832 se u korejského pobřeží u provincie Čchungčchong (jihozápadní část poloostrova) objevila britská obchodní loď *Lord Amherst*, jež neúspěšně požadovala otevření vzájemného obchodu, podobně jako britská válečná loď *Samarang* v roce 1845. O rok později zde zakotvily tři francouzské válečné lodě, jež předaly dopis s protestem vůči potlačování katolicismu v Koreji, a roku

---

34) DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 8–9.

35) SHIN, Yong-Ha, *Modern Korean History and Nationalism*, Soul 2000, s. 21–23.

36) Tamtéž, s. 25.

1854 se podél pobřeží provincie Hamgjong (severovýchodní část poloostrova) plavily dvě ruské válečné lodě, jež způsobily i několik násilných střetů. V srpnu 1866 se americká obchodní loď *General Sherman* vydala po řece Tedong až do Pchjongjangu. Korejský úředník, který odmítal jednat o vzájemném obchodu, byl posádkou zajat, což vedlo k ozbrojené přestřelce. Výsledkem bylo sedm mrtvých Korejců na pobřeží. Guvernér provincie Čchungčchong Pak Kju-su vydal proto rozkaz ke zničení lodě. Loď byla spálena a všech 23 členů posádky na palubě s ní.[37] V Severní Koreji se tento incident dodnes slaví jako počátek odporu vůči americkému imperialismu.[38]

Proticizinecké smýšlení se projevilo také nevraživostí vůči křesťanům, kdy v roce 1866 započal Taewŏn'gun se svou protikřesťanskou kampaní (známo jako *Pjŏngin sako*), jejímž výsledkem bylo mezi léty 1866–1872 až 8000 umučených korejských křesťanů a devět francouzských kněží.[39] Politika izolacionalismu a protikřesťanské represe vedly ke dvěma střetům se západními mocnostmi. Prvním byla francouzská reakce na křesťanský pogrom z roku 1866. Jeden z přeživších francouzských kněží, otec Felix-Claire Ridel (1830–1884), prchl v průběhu korejských represí do Číny, kde požádal o odvetné opatření velitele Francouzské asijské flotily admirála Pierra Gustava Rozea (1812–1883). Ten se v říjnu 1866 vydal se sed-

---

37) KIM, Jin Wung, c. d., s. 281–282.

38) SETH, c. d., s. 231.

39) ECKERT – LEE – LEW – ROBINSON – WAGNER, c. d., s. 144. V té době se v Koreji nacházelo 20 000 křesťanů a dvanáct francouzských kněží. Tamtéž. Francouzští kněží působili v Koreji ilegálně. NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 143. Roku 1801 bylo v Koreji zakázáno šíření křesťanství. KEUM, Jang-Tae, *Dasan's Thought on Western Learning and Confucianism*, in: KNCU (ed.), s. 373. Počet francouzských kněží v Koreji se ovšem rozchází, například byl jejich celkový počet udáván na pouhých devět, SETH, c. d., s. 231.

mi válečnými loděmi a 1000 muži na palubách ke korejským břehům a obsadil správní centrum ostrova Kanghwa. Francouzi zde zabavili místní zbraně, zlato a stříbro v hodnotě 200 000 tehdejších franků a významné historické knihy, jež byly do nedávné doby uschovávány ve Francouzské národní knihovně.[40] Jeho následný pokus proniknout na korejskou pevninu a vyrazit následně do Soulu se ovšem nepovedl a byl tak nucen se v listopadu stáhnout zpět do Číny. Tento útok je v Koreji znám jako *Pjŏngin jangjo* („Západní nepokoje z roku 1866"). Druhý střet byl reakcí na potopení americké obchodní lodi *General Sherman*, po němž roku došlo 1871 k americkému vpádu. Americké flotile pěti válečných lodí s 1500 muži na palubách, jíž velel kontradmirál John Rodgers (1812–1882), se ovšem kvůli nepřátelské palbě nepodařilo ani vplout do Kanghwaské úžiny a byla nucena se stáhnout. Korejci ztratili 240 obránců. Tento druhý útok západní mocnosti je v Koreji znám jako *Sinmi jangjo* („Západní nepokoje z roku 1871").

Na jaře 1868 dobrodruh Ernst Jakob Oppert (pruského původu, v době návštěv Koreje měl ovšem již americké občanství), který se po dva roky snažil neúspěšně navázat obchodní styky s Koreou, přišel s poněkud radikálním nápadem, jak přinutit Koreu otevřít se Západu. Rozhodl se otevřít hrobku Taewŏn'gunova otce, prince Namjŏna, na pobřeží provincie Čchungčchong a požadovat započetí vzájemných obchodních styků výměnou za navrácení ostatků. Oppert byl od hrobky zahnán dříve, než ji stačil výrazněji porušit. Tento případ naprosté neúcty jen posílil protizápadní smýšlení korejské vlády. Taewŏn'gun nechal na památku vítězných bojových střetnutí se západními mocnostmi po celé zemi vztyčit kamenné památníky, čímž byla oficiálně potvrzena politika izolacionalismu.[41]

---

40) K jejich navrácení docházelo v letech 1993–2011.

41) NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 145.

Tento postoj byl ovšem s ohledem na to, že Čína a Japonsko se ve 40. a 50. letech 19. století již Západu otevřely, poněkud krátkozraký.[42] Na to poukazovala i korejská skupina pokrokových myslitelů hnutí *Sirhak* („Hnutí za praktické vědy"), jež v Koreji existovala již od 17. století. Navázání vztahů se západními mocnostmi podle nich mělo vést k posílení Koreje, a proto požadovali otevření země světu.[43]

Ve skutečnosti západní mocnosti neoplývaly přílišným zájmem o otevření Koreje. Francie konsolidovala svou vládu v Annamu (oblast dnešního Vietnamu) a Spojené státy americké se po občanské válce zaměřily na obsazování západních území. Velká Británie potlačovala povstání v Indii a Rusko kolonizovalo Přímoří.[44] Největší zájem o otevření Koreje světu tak přicházel z Japonska.

Samo Japonsko se od konce 18. století potýkalo s rostoucími snahami o otevření země z vnější. Jako první se o navázání obchodních vztahů s Japonskem pokusili v oblasti Kurilských ostrovů, Sachalinu a nejsevernějšího japonského ostrova Hokkaidó Rusové. Roku 1797 Rusové zabrali Etorofu, největší ostrov z Kurilského souostroví, kterého se ovšem o tři roky později zmocnili Japonci a roku 1805 jej prohlásili za japonské území. Téhož roku byl k japonskému teritoriu připojen i Sachalin.[45]

---

42) ECKERT – LEE – LEW – ROBINSON – WAGNER, c. d., s. 145.

43) Tamtéž, s. 147. Patřili sem například Pak Če-ga, Čchŏ Han-gi, Pak Kju-su a O Kjong-sok. Tamtéž. Tito lidé prosazovali poznávání západních věd a užívání jejich poznatků v praxi. Šin Jong-ha je ve svém díle *Modern Korean History and Nationalism* označuje za počáteční průkopníky korejského nacionalismu, jelikož na základě vědeckých poznatků odmítali jakoukoliv teorii o centralizaci kolem Číny. SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 6–7.

44) ECKERT – LEE – LEW – ROBINSON – WAGNER, c. d., s. 146.

45) Ostrov Sachalin byl v japonských seznamech z roku 1700 uváděn pod jménem Karafuto pod správou rodu Macumai (tento rod spravoval od roku 1604 i Hokkaidó). Roku 1805 byl připojen k japonskému území

U japonských břehů se ve větší míře začínaly objevovat i lodě ze Spojených států amerických, Anglie, Holandska a Francie, což vedlo k několika potyčkám a následnému zpřísnění tokugawské politiky izolacionismu.[46]

Vývoj tímto směrem orientované zahraniční politiky se však změnil po příjezdu komodora Matthewa Calbraitha Perryho (1794–1858), který stál v čele flotily čítající tři parní fregaty a pět dalších plavidel, což byla čtvrtina tehdejšího amerického námořnictva (Japonci nazvaná „Černé lodě"). Perry zakotvil na rozkaz amerického prezidenta Millarda Fillmorea (1800–1874) 8. července 1853 v přístavu Uraga (dnešní součást města Jokosuka) v Tokijském zálivu a požadoval navázání diplomatických a obchodních vztahů. O rok později se Perry vrátil pro odpověď. Šógunát, který po americké demonstraci síly věděl, že Japonsko není připraveno takové mocnosti vzdorovat, přistoupil 31. března 1854 na smlouvu v Kanagawě (dnešní Jokohama), která otevřela Spojeným státům americkým dva přístavy – Hakodate na Hokkaidu a Šimodu na poloostrově Izu, kde byl také zřízen americký konzulát.[47] V následujících letech byly podobné nerovnoprávné smlouvy podepsány

---

a následně roku 1858 byla mezi Ruskem a Japonskem stanovena smlouva o společném vlastnictví ostrova. Roku 1875 Japonci vyměnili Sachalin za Kurilské ostrovy a po roce 1905, po válce s Ruskem, Japonci znovu získali jižní polovinu Sachalinu. Nakonec byl ostrov po porážce Japonska ve druhé světové válce přiřčen Sovětskému svazu. HILSKÁ, c. d., s. 254.

46) V Japonsku byli jak zastánci izolacionismu – především z knížectví Mito (dnešní prefektura Ibaraki) například Seišisai Aizawa (1782–1863) a Tóko Fudžita (1806–1855), tak i stoupenci myšlenek otevření země – například Čóei Takano (1804–1850) a Šózan Sakuma (1811–1864), který razil heslo „Etika Východu a vědy Západu", které se později stalo konceptuálním východiskem modernizace země. REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 122.

47) Smlouva obsahovala i takzvanou doložku nejvyšších výhod. REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 123.

i s Británií (1854), Ruskem (1855) a Nizozemskem (1856). Tyto smlouvy se ovšem netýkaly obchodních záležitostí.

Litografie zachycující americkou flotilu u japonských břehů v roce 1854.

První obchodní dohoda byla uzavřena až 29. července 1858 se Spojenými státy americkými (v platnost vstoupila v létě 1859) díky iniciativě amerického konzula Townsenda Harrise (1804–1878), na jejímž základě byly otevřeny další přístavy – Kanagawa (dnešní Jokohama), Nagasaki, později i Niitaka a Hjógo (dnešní Kóbe). Následně byly obchodní smlouvy uzavřeny i s Velkou Británií, Ruskem, Nizozemskem, Francií a Pruskem. Jednalo se o nerovnoprávné smlouvy, jež obsahovaly právo exteritoriality pro cizince, a Japonsko jejich podpisem ztratilo celní autonomii.

Císař Kómei (1831–1867, vládl 1846–1867) ovšem odmítl obchodní smlouvu se Spojenými státy americkými podepsat, což vedlo ke snížení autority šógunátu. Reakcí bylo jmenování Iiho

Naosukeho (1815–1860), jehož úkolem bylo znovuobnovení silné pozice šógunátu, do čela vlády. Osobně podepsal obchodní smlouvu se Spojenými státy americkými, začal s pronásledováním císařských stoupenců a s vězněním protišógunátních knížat. Dokonce na pozici šóguna prosadil ještě nedospělého Tokugawu Iemočiho (1846–1866) skrze jehož sňatek s císařovou sestrou mělo dojít k usmíření císařského dvora se šógunátem. Snaha o obnovu autority nebyla ovšem úspěšná, jelikož byl 24. března 1860 Ii zavražděn extremistickými samuraji z knížectví Mito.

Japonský postup vůči cizincům nebyl jednotný. Pouze třetina šógunátu s otevřením se Japonska vůči Západu souhlasila.[48] Zbytek knížat se přidal na stranu císařského dvora v Kjótu, který byl jednoznačně pro pokračování v politice izolacionismu. Ideový základ opozice byl vyjádřen heslem: „*Sonnó džói*" („Ctěte císaře, vyžeňte barbary"),[49] které se názorově vztahovalo na celé Japonsko. Odpor vůči nově přicházejícím cizincům se projevoval v neustálých třenicích mezi Japonci a cizinci přítomných v přístavech. První ozbrojené konflikty proběhly již v roce 1859. Roku 1861 byl ubodán tlumočník Townsenda Harrise Hendrick Conrad Joannes Heusken (1832–1861) a sídlo britské mise bylo napadeno a o dva roky později dokonce vypáleno. Nejznámější konflikt pocházel ze září 1862, kdy byl samuraji sacumského lenního pána v Nanamugi (poblíž Jokohamy) zabit anglický obchodník Charles Lennox Richardson (1834–1862). Britská vláda požadovala potrestání vraha, kterým měl být údajně Narahara Kogoro (1834–1918),[50] a vypla-

---

48) Tamtéž.

49) Samotný slogan pochází z čínštiny a jeho údajným autorem je vévoda Chuan, který vládl ve státu Čchi (685–643 před naším letopočtem). Doslova znamená „respektovat vládce a zahnat barbary". BENEDICTOVÁ, Ruth, *Chryzantéma a meč*, Praha 2013, s. 89.

50) KERR, George H., *Okinawa*, Singapore 2000, s. 361.

cení odškodného. Poté, co šógunátní vláda vyplatila odškodné ve výši 100 000 liber, rozhodla se Velká Británie v roce 1863 svými plavidly bombardovat Kagošimu, hlavní město provincie Sacuma, a získat tak odškodné i na knížectví samotném. Srovnání velké části města se zemí vedlo k ústupku knížectví ve formě vyplacení 25 000 liber.[51] V téže době stoupenci politiky vypuzení cizinců ze země z provincie Čóšú započali palbu na americké, francouzské a nizozemské lodě v Šimonosecké úžině. Evropské a americké válečné lodi na to reagovaly bombardováním města Šimonoseki. Nenávist namířená proti cizincům se obrátila i proti šógunovi, který umožnil jejich působení v zemi.

Šógunát se potácel ve zmatených kompromisech, jelikož se na jedné straně snažil pokračovat v politice otevírání se světu, na druhé straně musel na nátlak veřejného mínění podporovat proticizineckou náladu. Samotný císařský dvůr se stavěl proti cizincům, přičemž roku 1863 nařídil zrušení všech smluv s cizími státy. V dané době to ovšem již nebylo proveditelné. Do popředí se začala dostávat dvě knížectví – Sacuma (na jihu Kjúšú, dnešní prefektura Kagošima) a Čóšú (na západě Honšú, dnešní prefektura Jamaguči),[52] jež se vyznačovala finanční silou a měla vzhledem ke své velikosti početnější ozbrojené síly než jiná knížectví. Jejich požadavkem bylo vyhnání cizinců a obnovení císařství.

V roce 1862 šógunát pozměnil tradiční systém *sankin kótai*, který byl zaveden Tokugawou Iejasuem (1543–1616) pro méně

---

51) REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 133.

52) Samurajové jednali nezávisle na svých knížatech. Zatímco šógunát byl zásoben, co se zbraní týče, Francouzi (velvyslanec Léon Roches), knížectví Sacuma a Čóšú byla zásobována Brity (britský vyslanec sir Harry Parkes). Palné zbraně Japonci znali od 16. století, kdy je do Japonska dovezli Portugalci, ale příliš jich nevyužívali. REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 135.

důvěryhodná knížata (takzvané *tózama*), která musela každý druhý rok strávit několik měsíců na šógunově dvoře a po návratu na své léno ponechat v Edu svoji rodinu jako rukojmí. Jednalo se o velmi nákladnou záležitost, která knížata finančně vysilovala a naplňovala tak státní pokladnu.[53] Podle nové reformy měla knížata šógunův dvůr navštěvovat na tři měsíce jen jednou za tři roky a povinnost zanechání rodinných příslušníků knížete jako rukojmích po čas jeho absence v Edu byla zrušena. Tak se šógunát ve vidině získání širší podpory jednotlivých knížat připravil o kontrolu nad svými vazaly.

Šógunát částečně přistoupil na proticizinecké podmínky knížectví Čóšú a naplánoval vyhnání cizinců na 25. června 1863. Ve skutečnosti toho dne k tomu nebylo podniknuto téměř nic. V Šimonoseki na druhou stranu proběhl výše zmíněný útok na evropská a americké plavidla, na něhož cizinci reagovali bombardováním města Šimonoseki. Obdobný konflikt následoval i o rok později, v důsledku čehož cizí mocnosti požadovaly odškodné ve výši tří milionů dolarů. V červnu 1866 souhlasily s odkladem platby výměnou za ústupky, jakými bylo například drastické snížení japonských cel ze zhruba 20 % na 5 %, což mělo z dlouhodobého hlediska pro Japonsko dalekosáhlejší důsledky než třímilionové odškodné.[54]

Opakovaně neúspěšné útoky knížectví Čóšú na šógunát vedly v knížectví samotném k vojenské reorganizaci. Do čela knížectví se nově postavili reformisté. Dne 7. března 1866 zástupci Sacumy – Saigó Takamori (1827–1877) a Ókubo Tošimiči (1830–1878) uzavřeli tajnou dohodu o spolupráci se zástupci Čóšú Kidem Takajošim (1833–1877), což vedlo ke vzniku takzvané koalice Sacuma-Čóšú (známa též jako Ji-

53) HILSKÁ, c. d., s. 175–176.
54) Tamtéž, s. 263; REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 132.

hozápadní koalice).[55] V témže roce zemřel šógun Tokugawa Iemoči (1846–1866) a místo něj nastoupil jeho syn Tokugawa Jošinobu (1873–1913), známý jako Keiki. Ačkoliv se okamžitě pokusil o reorganizaci ozbrojených sil a administrativní reformy, knížata přesto požadovala navrácení moci zpět do rukou císaře.

Japonský císař Meidži.

Dne 30. ledna 1867 zemřel císař Kómei a na trůn 13. února nastoupil teprve čtrnáctiletý Mucuhito (1852–1912), označovaný podle názvu éry své vlády *Meidži* („Osvícená vláda"). Téhož roku anglické, francouzské a americké lodi zakotvily poblíž Ósaky a požadovaly otevření přístavu Hjóga a vyjednávání přímo s císařem. Za této situace poslední šógun Keiki 9. listopadu 1867 abdikoval na svou funkci, čímž byla ukončena vláda

[55] Obě knížectví měla averzi vůči Tokugawům, jelikož jimi byli roku 1601 poraženi u Sekigahary. HILSKÁ, c. d., s. 263.

rodu Tokugawa. Ukončení své funkce komentoval následovně: „Nyní, když jsou styky se zahraničím den ode dne intenzivnější, se základy státu rozpadnou na kusy, pokud vláda nebude řízena jednou ústřední mocí. Císařství však bude schopné udržet si své postavení a důstojnost mezi národy na zemi pouze za předpokladu, že se změní řád věcí, že se obnoví administrativní autorita císařského dvora, že se o národě bude uvažovat v širším měřítku a že císařská rozhodnutí budou závazná a císařství bude podporovat úsilí celého národa. Za těchto podmínek věřím, že je mou největší povinností, abych pomohl tuto myšlenku uskutečnit tím, že se zcela vzdám vlády nad touto zemí.“[56] Přesto jeho počínání již nedokázalo zabránit vojenské srážce.

S podporou významného dvořana Iwakury Tomomiho (1825–1883) 3. ledna 1868 koalice Sacuma-Čóšú (s podporou dalších knížectví – Ečizen, Tosa, Nagoja, Hirošima, Kóči a Fukui) pod velením Saigóa Takamoriho obsadila císařský palác v Kjótu, kde vyhlásila „Prohlášení o obnovení císařské moci“ (*Ósei fukko*), které ukončilo šógunát a obnovilo moc císaře. Korunovaci císaře doprovázela jemu určená přísaha o pěti článcích všech knížat a vysoce postavených úředníků.[57] Šógun Keiki se stáhl z Kjóta do Ósaky, zatímco se loajální šógunátní jednotky vydaly na pochod na Kjóto. Dne 27. ledna byly poraženy u Fušimi jižně od Kjóta. Boje přesto neskončily, jelikož následovala řada vojenských střetů známých jako válka Bošin, někdy označovaná za občanskou válku.[58] Konec série ozbrojených konfliktů předznamenala bitva ze 4. června konaná v Edu na místě dnešního parku Ueno, kde se dodnes nachází památník věnovaný bojovníkům poraženého šógunátu.

---

56) MASON – CAIGER, c. d., s. 259.
57) Její obsah možno dočíst v HILSKÁ, c. d., s. 266.
58) REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 136.

Poslední boje se konaly na severu země na jižním cípu ostrova Hokkaidó, kde byla tokugawská flotila poražena až v květnu 1869.

Obnovením moci císaře začíná období japonských dějin, které nese jeho jméno – éra Meidži (1868–1912). Samotný akt obnovení císařské moci otevřel dveře mnoha následujícím reformám a vlivům z vnějšího světa. Tyto reformy jsou známy pod pojmem „restaurace Meidži" (*Meidži išin*), která vedla ke vzniku kapitalistického, imperialistického a moderního Japonska.[59] Samotná restaurace nebyla výsledkem spontánní loajality vůči císařskému dvoru, ale důsledkem nacionalistické xenofobie rozšířené jak mezi mladými samuraji, tak mezi politicky uvědomělými statkáři.[60]

Cílem Japonska se stalo vyrovnání se Západu jak v otázkách ekonomických, tak politických. Mimořádná kulturní homogenita národa a vysoká míra gramotnosti a vzdělanosti v rámci kasty samurajů a ochota inspirovat se cizí kulturou umožnily Japonsku rychlý rozvoj. Mottem celého procesu budování moderního státu se stalo „bohatý stát se silnou armádou" (*fukoku kjóhei*) a státní program byl obsažen v sousloví „rozmach průmyslem" (*sangyo rikkoku*) a „civilizace a osvěta" (*bummei kaika*). Dne 8. dubna 1868 byl z popudu nové vlády vydán manifest nazývaný „Císařská přísaha o pěti článcích", který sliboval vládnutí pomocí veřejného mínění, zrušení společenských tříd, rovnost a orientaci na Západ, která měla Japonsku přinést vrcholný blahobyt. Dne 11. června byla výkonná, zákonodárná a soudní moc spojena v dvoukomorovou Státní radu (*Dadžókan*), v jejímž rámci 15. srpna 1869 vzniklo šest resortních

---

59) Základní informace o reformách Meidži možno dočíst v HILSKÁ, c. d.; LABUS, c. d.; MASON – CAIGER, c. d.; REISCHAUER – CRAIG, c. d.; ZISCHKA, Antonín, *Japonsko*, Praha 1963.

60) MASON – CAIGER, c. d., s. 262.

ministerstev.[61] Císař přestěhoval své sídlo z Kjóta do Eda, které bylo 3. září 1868 přejmenováno na Tokio („Východní hlavní město").

Reformy se též týkaly správního členění, kdy byla 29. srpna 1871 zrušena knížectví a místo nich vznikly tři městské jednotky (*fu*) a 72 prefektur (*ken*), jejichž počet byl roku 1889 snížen na 45 (bez Okinawy a Hokkaida). Reformy ovšem vedly ke značnému zadlužení vlády, jelikož příjmy státu tvořily něco přes třetinu výdajů. Cílem nové vlády se tak stala vidina levné pracovní síly, které mohlo být dosaženo zvýšením počtu obyvatel.[62] Stát ve velkém investoval do cizích odborníků a vlastních stipendistů v cizině, do těžkého a lehkého průmyslu a do celkové modernizace výroby. Do popředí se dostávala výroba železa a oceli, přičemž se železná ruda těžila především na severu Kjúšú a ve středu Hokkaida, v obchodu převládal textilní průmysl, jenž se stal nejvýznamnějším průmyslovým odvětvím, jelikož se na japonském dovozu mezi léty 1868–1882 podílel plnou polovinou.[63] Hedvábí naopak tvořilo dlouhodobě 40 % ja-

---

61) Jednalo se o ministerstva pro věci vojenské (roku 1872 rozděleno na ministerstvo armády a ministerstvo námořnictva), zahraničí, financí a ministerstvo spravedlnosti, vnitra a pro správu země. Státní radě pak byla nadřízena Rada šintoistického kultu, čímž byla šintoistická ideologie vyhlášena národním náboženstvím a až do konce roku 1945 byla silně spjata s ultranacionalismem. Jejím cílem bylo především zbožštění postavy císaře. HILSKÁ, c. d., s. 269; REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 138–139.

62) Doposud hermeticky uzavřené japonské ostrovy musely korigovat počet obyvatelstva, pomocí nařízení omezujících počet dětí v jednotlivých knížectvích, což se prosadilo především v období Tokugawa. Zabíjení novorozenců (známo jako *mabiki*) proto bylo v Japonsku běžnou praxí. V období Meidži bylo však přísně zakázáno (zákon z roku 1870) jakékoliv omezení porodů. ZISCHKA, c. d., s. 67–68. To vedlo k značnému zvýšení počtu obyvatel z 30 milionů v roce 1868 na 50 milionů v roce 1912 a koncem roku 1941 již na 70 milionů obyvatel. HILSKÁ, c. d., s. 279.

63) REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 150.

ponského vývozu.[64] Rozvíjely se též komunikace, přičemž byla v roce 1872 otevřena 29 kilometrů dlouhá železniční trať mezi Jokohamou a Tokiem. Tato dráha byla zaplacena první japonskou zahraniční půjčkou od Velké Británie. V roce 1894 dosahovala japonská železniční síť již 3380 kilometrů a v roce 1904 měřila 7654 kilometrů.[65] Železnice byla následována telegrafní sítí, která do roku 1880 propojila největší města japonských ostrovů. Rozloha orné půdy se zvýšila o jednu čtvrtinu a rostla i produkce surového hedvábí a čaje, dvou nejvýznamnějších hospodářských artiklů.

Zahraniční obchod, který rostl každým rokem, dosahoval v roce 1873 hodnoty 50 milionů jenů a hlavním dovozcem Japonska se stala Velká Británie.[66] Na druhou stranu byla v roce 1873 zavedena pozemková daň, jež se již nevybírala v naturáliích, ale byla splatná pouze v penězích a její výše byla pevně určená, udaná 3 % úředně stanovené ceny půdy.[67] Zatímco se vláda tímto způsobem snažila naplnit státní kasu, bylo toto řešení pro rolníky likvidační. Daň se neodvíjela od úrody a rolníci bez počátečního kapitálu a schopnosti orientace v rámci vnitřního trhu neměli šanci přeměnit svou úrodu v peněžní hotovost, což vedlo k zadlužování a nárůstu pachtu. Japonský lid byl všeobecně negativně naladěn vůči reformám a mezi léty 1868–1878 došlo nejméně k 190 rolnickým povstáním.[68]

Nespokojenost se neprojevovala pouze mezi rolnictvem. Nejvýznamnějším zdrojem napětí v zemi se stala samurajská kasta. Ačkoliv tito tradiční japonští bojovníci stáli za svržením šógunátu a obnovením vlády císaře, ve skutečnosti se

---

64) Tamtéž, s. 151.

65) MASON – CAIGER, c. d., s. 273–274.

66) HILSKÁ, c. d., s. 282.

67) REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 143. V roce 1876 byla snížena na 2,5 %. Tamtéž.

68) BENEDICTOVÁ, c. d., s. 91.

jich modernizační reformy negativně dotýkaly. V roce 1872 vešla v platnost všeobecná branná povinnost, jež měla dokazovat zrovnoprávnění všech společenských tříd, jelikož doposud válečnická kasta byla vyhrazena profesionálním bojovníkům, to je samurajům. Do roku 1873 vláda vyplácela samurajům pravidelné mzdy, poté se rozhodla proplatit jednorázové odstupné, z něhož polovinu tvořila hotovost a druhou polovinu státní obligace.[69] Značná část samurajů se díky svému vzdělání a schopnostem uchytila na úřednických postech, ale chudší samurajové doufali ve své uplatnění na bojišti. Cílevědomost samurajů se projevila i v zahraniční politice samotného Japonska. Ve snaze vyrovnat se Západu začala japonská vláda podporovat expanzivní politiku. Prvním cílem zahraniční politiky se stala oblast Sachalinu a Kuril ve vztahu s Ruskem. Smlouva z roku 1855 s Ruskem teritoriálně rozdělila Kurily, ale nevyřešila otázku Sachalinu, kde docházelo mezi Japonci a Rusy k otevřenému konfliktu. Řešení proběhlo prostřednictvím dohody uzavřené v Sankt-Petěrburgu 7. května 1875 admirálem Enomoto Takeakim (1836–1908). Dohoda se týkala severních hranic, čímž Japonsko získalo plnou nadvládu nad Kurilami výměnou za stažení svých zájmů ze Sachalinu.

Zahraniční politika se soustředila na vyznačení hranic a zajištění národní bezpečnosti, což se odrazilo ve vztazích s třemi sousedními zeměmi – Koreou, Čínou a Ruskem. Zároveň vidina moderního Japonska v jeho obyvatelích vytvořila pocit nadřazenosti ostatním asijským státům, což se opětovně projevilo ve vztazích se sousedními státy, především s Koreou. Japonsko se samo povýšilo na roveň Číny a jednostranně změnilo dosavadní protokol diplomatických jednání s Koreou. Změněn byl název delegace, její členové i pečeť, která byla pro tyto účely darována rodu Só samotnou Koreou. Pro označení japonského cí-

69) VASILJEVOVÁ, Zdeňka, *Dějiny Japonska*, Praha 1986, s. 338.

saře se začal nově užívat titul *hwangje* („císař").[70] Titul císař byl do té doby užíván pouze ve spojitosti s čínským panovníkem, se kterým byla Korea v tradičním vazalském vztahu. Myšlenky centralizovaného světa kolem Číny pocházely z Konfuciových *Letopisů jar a podzimů*, jež později přepracoval Ču Si. Vycházely z předpokladu, že Čína byla nejen centrem Země, ale i vesmíru jako takového, a proto jí byly ostatní státy přirozeně podřízeny a platily jí tribut.[71] Tento sinocentrický systém byl znám jako *hwa-ji* (doslova „civilizovaný-barbarský") a charakterizoval vzájemné vztahy v rámci celé Asie. Na základě této myšlenky byla Korea barbarským státem (i když podle korejských konfuciánských učenců Korea převzala čínskou tradici po pádu dynastie Ming a prezentovala se tak jako „malá Čína") a korejský král (*wang*) tak byl podřízen čínskému císaři. Tím se vztah krále k císaři vyznačoval vazalským vztahem.[72] Proto Korea odmítala uznat japonský císařský titul, jenž by v tomto ohledu „podřídil" korejského krále japonskému panovníkovi. Samotní Japonci do roku 1868 užívali v oficiálních listinách titul *daegun* („velký kníže") pro označení šóguna, který pouze zastupoval císaře. Korejský král byl tak šógunovi v diplomatických otázkách nadřazen.

Korejský úředník An Dong-jun informoval japonskou protistranu o tom, že Korea nepřijme žádnou další japonskou výpravu, jež nebude dodržovat tradiční diplomatické postupy, čímž jednání uvázla na mrtvém bodě. Samotní Japonci později

---

70) YI, Tae-Jin, *Was Korea Really a „Hermit Nation"?*, in: KNCU (ed.), s. 402–403.

71) SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 5.

72) Japonsko bylo stejně jako Korea počítáno do čínských vazalských vztahů, ačkoliv již od roku 1549 nevysílalo do Číny tributární mise a též odmítalo titulaturu „krále" (*wang*), jež poukazovala na podřízený vztah k čínskému císaři. Korea a Japonsko tak v sinocentrickém systému měly stejný statut. BEASLEY, c. d., s. 42; JANOŠ, c. d., s. 16.

uznali, že počáteční chyba ve snaze o navázání oboustranných vztahů, byla způsobena japonským vyslancem Sadou Jojedžirem z Jamaguči, který byl krátce po restauraci Meidži vyslán do Koreje. Zde po korejské protistraně požadoval obnovení placení tributu. Korejci na to reagovali těmito slovy: „Před několika lety, v sousedství Kiriu, jsme vedli námořní bitvy s Američany a Francouzi a naši lidé, nehledě na vlastní životy, chránili svou zemi. Všichni bojovali i přes veškeré utrpení, zatímco Vy jste neposlali ani vyslance. Je toto přístup přátelského souseda? V dávných dobách, kdy naše země trpěla, k nám Váš šógun, Taiko Hidejoši, vyslal své velké vojsko a obsadil téměř celou zemi. V té době jsme samozřejmě navenek přistoupili k vnějším znakům poddanosti, ale naše srdce byla hořce proti, a naše jednání vycházelo pouze z toho, že jsme neměli sílu vzdorovat. Od té doby vůči Vám pociťujeme vztek a rozhodli jsme se pomstít ve chvíli, kdy budeme mít moc a příležitost. Radíme Vám, abyste se vrátili co nejdříve. Pokud se rozhodnete do našich vod vyslat flotilu, učiňte tak; pokud se nevrátíte, započneme válku, a započneme prošetřování věcí minulých.“[73]

Diplomatická patová situace tak vznikla v důsledku japonského bezohledného a jednostranného jednání a korejského negativního přístupu k jakýmkoliv změnám. Jednalo se o neochotu na obou stranách. Japonci užívali kulturní relativismus a poukazovali na to, že Korejci musí přijmout pojmenování japonského císaře takové, jaké si ho Japonci sami zvolí, zatímco Korejci lpěli na univerzálním systému mezinárodních vztahů točících se kolem čínského centra.[74] Vzájemná nevraživost byla navíc podpořena dřívějšími křivdami, na něž Korea nemínila zapomenout.

---

[73] The National Archives (dále jen TNA) London, Foreign Office (dále jen FO) 46/194, 15. října 1875.

[74] DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 31.

Neúspěšné snahy o navázání diplomatických vztahů s Koreou se staly nástrojem v rukách těch, kteří podporovali expanzivní zahraniční politiku. V letech 1869–1871 byl japonským ministrem zahraničí Sawa Nobujoši (1835–1871), nacionalista podporující myšlenku aktivní zahraniční politiky vůči japonským sousedům. Společně s dalšími přívrženci, jako byl Morijama Šigeru či Kido Takajoši (1833–1877), navrhl politiku „podmanění si Koreje" (*Seikanron*) pomocí namířených zbraní po vzoru západní diplomacie.[75] Ačkoliv představy tohoto „podmanění" nebyly jednotné, byl, mimo údajnou urážku ze strany Koreje nenavázáním diplomatických vztahů s Japonskem, hlavním racionálním důvodem strach z obsazení Korejského poloostrova jinou mocností. Vzhledem k předchozím pokusům Francie, Ruska i Spojených států amerických o otevření Koreje se tyto obavy jevily reálnými. Korea měla pro Japonsko strategicky významnou pozici. Ostatně německý poradce v Japonsku (působil zde od roku 1885) major Jakob Meckel (1842–1905) označil Koreu jako „dýku namířenou na srdce Japonska" poukazuje tak na její geografickou blízkost.[76] Na jaře 1870 japonský úředník Sado Hakubo navrhl plán dobytí Koreje, který byl podle něj nutný v případě, že se korejský dvůr neomluví za své předchozí „drzé" chování.

Podle tohoto návrhu mělo deset japonských praporů zaútočit přes ostrov Kanghwa směrem na Soul, zatímco by podpůrné síly obsadily jižní provincie a vydaly se následně na sever.[77] Sado předpokládal, že i v případě čínské intervence by bylo dosaženo úspěchu do 50 dnů. Přílišné podpory se mu nedostalo, dokázal ovšem shrnout veškeré důvody vedoucí k zabrání Koreje. Kromě již výše zmíněného též zahrnul nutnost dobytí

75) Tamtéž, s. 32–33.
76) Tamtéž, s. 49.
77) Tamtéž, s. 35.

Korejského poloostrova jako zdroje surovin a jako způsobu odvedení pozornosti pro uklidnění domácích nepokojů, jež byly následkem zrušení dosavadních feudálních struktur společnosti a rozpuštění samurajské kasty. Na japonském ministerstvu zahraničí se v té době projednávaly tři možnosti možného postupu vůči Koreji – zaprvé mohly být zrušeny veškeré styky Japonska s Koreou, z Korejského poloostrova by byli staženi všichni japonští usedlíci a došlo by k budování sil, jež by v budoucnu tento konflikt vyřešily. Tato alternativa skýtala nebezpečí v tom, že kdyby se Japonci z poloostrova stáhli a snažili se nejdříve zbrojit, mohl by mezitím být Korejský poloostrov zabrán například Ruskem. Druhou možností bylo vyjednávání pomocí válečných lodí, přičemž v čele takovéto mise měl být Kido Takajoši. Třetí alternativou bylo předběžné jednání s Čínou, jež mělo zajistit smlouvu o japonské nadřazenosti v Koreji. Tato možnost byla ovšem příliš optimistická a nákladná, proto se do popředí dostávalo druhé východisko.[78]

V srpnu 1871 v souvislosti se zrušením tradičních knížectví ztratil rod Só své dosavadní výsadní postavení prostředníka v jednáních s Koreou a jeho dosavadní funkce byly přeneseny na ministerstvo zahraničí, kde se novým ministrem podporujícím aktivní politiku vůči jihovýchodní Asii stal Soedžima Taneomi (1828–1905). V září 1872 byl úředník ministerstva zahraničí Hanabusa Jošimoto pověřen přenesením dosavadních funkcí rodu Só na ministerstvo zahraničí a přetvořením původního *waegwanu* na japonské vyslanectví.[79] V dubnu 1873 byl do Pusanu vyslán Hirocu Hirošima, který zde převzal nový úřad „komisaře *waegwanu*“, čímž bylo tradiční podřízené postavení rodu Só přetvořeno na rovnocenné, „civilizované“ in-

---

78) Tamtéž, s. 36.

79) *Waegwan* byla budova prezentující japonské zahraniční zájmy v Koreji, konkrétně v přístavu Pusan.

stituce, které měly zaručit normalizaci vztahů mezi Koreou a Japonskem. Toto jednostranné porušení dosavadního precedentu vedlo k nové vlně námitek z korejské strany, přičemž Korea odmítala na svém území tolerovat Japonce, kteří se chovali podle západních zvyků a narušovali tak místní tradice a zákony.

Soedžima Taneomi.

Na konci roku 1871 z Japonska odcestovalo pod vedením zkušeného státníka Iwakury Tomomiho poselstvo čítající 48 oficiálních členů, jehož cílem bylo v následujících dvou letech shromáždit maximum zprostředkovaných poznatků o Západě a pokusit se mocnosti přimět k revizím nerovnoprávných smluv uzavřených s Japonskem.[80] V prosinci v předvečer odjezdu této takzvané Iwakurovy mise byl podepsán příslib,

[80] REISCHAUER – CRAIG, c. d., s. 144. Mapa této cesty viz JANSEN, c. d., s. 357.

že se neúplná vláda vyhne drastickým opatřením a rozhodnutím.[81] Přesto byl tento slib porušen, především akreditováním Saigóa Takamoriho v polovině srpna 1873 vyslancem pro Koreu. Saigó již několik měsíců navrhoval jako jednoho z emisarů svou vlastní osobu a poukazoval na to, že pokud na korejském území dojde ke konfliktu, bude to příčinou války. Někdy je jeho postoj vysvětlován jako snaha o obětování se ve prospěch vyvolání konfliktu s Koreou, jindy jako důkaz upřímnosti a pokus o vyřešení politických záležitostí bez užití síly.[82] Již v červnu projednávala vláda otázku vyslání emisarů do Koreje, kdy Saigó a Soedžima počítali s následnou vojenskou expedicí o síle 50 000 mužů, jež měla Koreu dobýt do 100 dnů.[83] Podle zastánců expedice do Koreje bylo korejské počínání horší, než to tchajwanské, kde došlo v prosinci 1871 k pobití trosečníků z Rjúkjú. Člen státní rady Ókuma Šigenobu (1838–1922) to vysvětloval následovně: „My, jako národ, jsme více rozlíceni Koreou než Tchaj-wanem. Proč? Pokud jde o Tchaj-wan, místní domorodci jsou necivilizované kmeny a jejich zabití ztroskotaných spojenců a jejich následné oloupení je aktem hodným barbarů, což nás alespoň utěšuje; ale Korea byla naším vazalem po dva tisíce let. Bohužel předchozí režim zanedbal její správu; nyní na nás opovržlivě shlíží jako na podřadnou zemi.“[84]

V říjnu vygradovala otázka o trestné výpravě do Koreje rozepří mezi dvěma frakcemi – Iwakura Tomomi, Kido Takajo-

---

81) V letech 1871–1873 došlo k vydávání významných zákonů, jako bylo zavedení povinné školní docházky, branné povinnosti a revize pozemkové daně, ovšem tyto změny byly projednány a odsouhlaseny již před odjezdem Iwakurovy mise. MAYO, Marlene J., *The Korean Crisis of 1873 and Early Meiji Foreign Policy*, in: The Journal of Asian Studies 31, 1972, 4, s. 794.

82) DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 40.

83) MAYO, c. d., s. 798.

84) DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 39.

Vedoucí představitelé Iwakurovy mise.
Zleva doprava: Kido Takajoši, Jamaguči Masuka, Iwakura Tomomi, Itó Hirobumi, Ókubo Tošimiči.

ši, Ókubo Tošimiči a Itó Hirobumi (podporovali je i Ókuma Šigenobu, Inoue Kaoru, Jamagata Aritomo a Kuroda Kijotaka, kteří se Iwakurovy mise neúčastnili) proti zastáncům vojenské mise do Koreje, jimiž byli Saigó Takamori, Itagaki Taisuke, Soedžima Taneomi, Etó Šimpei a Gotó Šódžiró.[85] Jak ministr námořnictva Kacu Kaišú (1823–1899), tak ministr armády Jamagatama Aritomo (1838–1922) podpořili Iwakurův odmítavý postoj k válečné expedici do Koreje svým oznámením o nepřipravenosti námořnictva a armády pro takovouto operaci. Japonsko v této chvíli podle odpůrců návrhu nebylo připraveno na tak rozsáhlý konflikt, jelikož se nacházelo teprve v půli svého reformního úsilí. Iwakura navíc poukazoval na pro něj závažnější problémy, se kterými se Japonsko

85) MAYO, c. d., s. 793.

muselo potýkat. Konkrétně šlo o narůstající konflikty mezi Japonci a Rusy na Sachalinu a doposud nevyřešenou otázku Tchaj-wanu. Ministr financí pak v říjnu 1873 sepsal důvody odmítající vojenskou misi do Koreje, kde, kromě již výše zmíněné nepřipravenosti japonské vlády a Japonska jako takového na takto rozsáhlý konflikt, jmenoval i strach z přílišných finančních výdajů, jež by mohly ohrozit životní úroveň obyvatelstva, dosavadní stimulaci průmyslového odvětví, vést k nárůstu zahraničního obchodního deficitu a zadluženosti vůči Velké Británii, která by toho mohla využít pro zásahy do vnitřních záležitostí země. Mimo jiné se též obával zhoršení diplomatických vztahů s Ruskem a poukazoval na přednostní postavení revize nerovných smluv se západními mocnostmi.[86] Nešlo tak o opozici vůči návrhu samotnému, jelikož Iwakura též podporoval myšlenku expanze, podle odpůrců se ovšem nejednalo o správné načasování takto rozsáhlé vojenské operace.[87] Většina zastánců vojenské mise do Koreje následně v důsledku svého neúspěchu opustila vládu.

Po neúspěchu ohledně prosazení trestné výpravy na Korejský poloostrov se pozornost obrátila na Tchaj-wan. V otázce budoucího sporu s Čínou ohledně Tchaj-wanu byla pro Japonsko hlavním zájmem svrchovanost nad souostrovím Rjúkjú, které se od roku 1613 nacházelo pod dvojím jhem – Číny a nově též Japonska. V dubnu 1609 došlo k invazi klanu Šimazu z provincie Sacuma na souostroví Rjúkjú, přičemž Japonci dobyli hrad Šuri a zajali krále souostroví Šó Neje (1564–1620). Do japonských rukou přešla část souostroví – ostrovy Anami, nad nimiž začala Sacuma od roku 1613 oficiálně vládnout. Ačkoliv panovník Šó Nej předal kontrolu nad souostrovím

86) CONROY, Hilary, *The Japanese Seizure of Korea – 1868–1910*, Philadelphia 1960, s. 47–49.

87) Tamtéž.

Rjúkjú Sacumě, přesto zbytková suverenita zůstala v rukou království Rjúkjú.[88] Od této doby se souostroví nacházelo pod dvojím jhem, jelikož tradičně platilo tribut Číně (k oficiálnímu navázání tributárních vztahů došlo ale až v roce 1654).[89] Podle místních představ tedy tvořilo volnou součást mandžuského impéria. Otázka svrchovanosti nad královstvím Rjúkjú se začala projednávat až v 70. letech 19. století.

Záminkou trestné expedice Japonska se stal incident z listopadu roku 1871, kdy u tchajwanských břehů ztroskotaly dvě lodě rybářů z Rjúkjú. První posádka o 46 členech přistála poblíž osady přistěhovalců z čínské pevniny. Dostalo se jí pomoci a byla navrácena domů, zatímco druhou loď zavál vítr k pobřeží obývaném jedním z domorodých kmenů jménem Botan (proto je tato událost známa jako „incident z Botanu").[90] Z celkového počtu 69 námořníků, tři utonuli v moři, 54 přeživších trosečníků povraždili tchajwanští domorodci, pouze dvanácti se podařilo prchnout do nedaleké džungle a informovat čínské obyvatele Tchaj-wanu o incidentu. V červnu 1872 se dvanáct přeživších Rjúkjúanů navrátilo domů do města Naha. Nejednalo se o ojedinělý případ, jelikož mezi léty 1701–1876 ztroskotalo u tchajwanských břehů 53 lodí z Rjúkjú.[91] Král souostroví Rjúkjú Šó Taj (1843–1901) poslal za odměnu čínským úředníkům, kteří poskytli přeživším námořníkům pomoc, finanční odměnu a pověřence pro vyšetření incidentu. Tím pro něj byla celá záležitost uzavřena. Ne však pro japonskou vládu, která se rozhodla této záležitosti využít jako záminky k uznání plné

---

88) KERR, c. d., s. 362.

89) JANOŠ, c. d., s. 91.

90) BAKEŠOVÁ, Ivana – FÜRST, Rudolf – HEŘMANOVÁ, Zdeňka, *Dějiny Taiwanu*, Praha 2004, s. 57–58.

91) LEUNG, Edwin Pak-Wah, *The Quasi-War in East Asia – Japan's Expedition to Taiwan and Ryúkyú Controversy*, in: Modern Asian Studies 17, 1983, 2, s. 263.

suverenity Japonska nad souostrovím Rjúkjú a zároveň k rozšíření svého vlivu na sousedící Tchaj-wan. Expanzivní plány podporovali především Saigó Takamori, Soedžima Taneomi a Itagaki Taisuke (1837–1919).

Čínská vláda svým dosavadním odmítáním plné odpovědnosti za domorodé oblasti na ostrově Tchaj-wan,[92] zavdala Japonsku odůvodnění trestné expedice – civilizaci domorodých oblastí Tchaj-wanu za cílem ochrany vlastních poddaných. Zároveň 14. října 1872 navštívil Rjúkjú japonský ministr zahraničí s císařským výnosem, který oznamoval: „Podařilo se nám udržet císařskou linii věčnou na věky, a nyní, vládne nad veškerou zemí. Rjúkjú, které se nachází na jihu, je stejné rasy, zvyků a jazyka, a vždy bylo loajální k Sacumě. Ceníme si této loajality, a proto Vás povyšujeme do šlechtického stavu a jmenujeme Vás, králi Rjúkjú, Han. Vy, Šó Taji, převezměte odpovědnost za správu *han*, a pomáhejte nám na věky.“ [93] Tím bylo souostroví Rjúkjú *de facto* vyhlášeno za součást Japonska a jeho král za japonského šlechtice. Rjúkjú tak již nebylo považováno za autonomní stát (*koku*), ale za závislé feudální teritorium (*han*), jež spadalo pod autoritu císaře, a jehož zahraniční politika se od 30. října plně ocitla v rukách japonské vlády. V listopadu Tokio oficiálně oznámilo zahraničním vládám Spojených států amerických, Nizozemska a Francie, že přebírá odpovědnost za souostroví Rjúkjú. Čína nebyla informována.

Americký vyslanec v Japonsku Charles Egbert DeLong (1832–1876) se obával případných obtíží v rámci již uzavřených zahraničních smluv se souostrovím Rjúkjú, japonské ministerstvo jej ovšem ujistilo, že převezme plnou odpovědnost

---

92) KERR, c. d., s. 356. Konkrétně se mělo jednat o území nacházející se na východním pobřeží ostrova a v horských oblastech, jež tvořily až dvě třetiny ostrova.

93) Tamtéž, s. 363.

za všechny závazky a práva daná již uzavřenými smlouvami. Proto 18. prosince 1872 DeLong uznal japonský postoj vůči bývalému království Rjúkjú.[94] Na souostroví došlo k reorganizaci dosavadních daní a tribut placený do té doby prefektuře Sacuma, byl nyní převeden do Tokia ve výši 8500 koku rýže.[95] Přesto se zdálo, že souostroví Rjúkjú plně nepochopilo svoji dosavadní pozici, jelikož nadále platilo tribut i čínské vládě.[96]

V roce 1872 byl na Tchaj-wan tajně vyslán člen japonského ministerstva armády major Kabajama Sukenori (1837–1922), který měl incident Botan prošetřit. Samotný major Kabajama, obdobně jako Saigó Takamori a jeho mladší bratr Saigó Cugumiči (1843–1902), Itagaki Taisuke a Soedžima Taneomi, podporovali myšlenku trestné expedice na Tchaj-wan.[97] Soedžima při svých jednáních s americkým vyslancem v Japonsku Charlesem DeLongem, získal podporu v otázce nedostatečné suverenity Číny nad celým územím ostrova Tchaj-wan. DeLong navíc Soedžimovi představil bývalého amerického konzula v Amoji Charlese Williama Josepha LeGendreho (1830–1899), který byl dobře seznámen se situací domorodých kmenů na Tchaj-wanu, a byl proto najat jako poradce japonského ministerstva zahraničí.[98] Jak LeGendre, tak samotný DeLong souhlasili s japonskou expedicí na Tchaj-wan a se zahájením jednání s místními domorodci za cílem ochrany obyvatel Rjúkjú a japonských ostrovů. Vstřícný přístup amerického vyslance v Japonsku DeLon-

---

94) Tamtéž, s. 364.

95) Tamtéž.

96) BAKEŠOVÁ – FÜRST – HEŘMANOVÁ, c. d., s. 58.

97) MIZUNO, Norihito, *Early Meiji Policie Towards the Ryukyus and the Taiwanese Aboriginal Territories*, in: Modern Asian Studies 43, 2009, 3, s. 702.

98) LeGendre za tyto služby obdržel roční plat 12 000 jenů a příslib, že se stane prvním guvernérem Tchaj-wanu, pokud dojde k jeho dobytí. LIŠČÁK, c. d., s. 64.

ga v otázce japonské expedice na Tchaj-wan je vysvětlován jako důsledek obavy z možného navázání spojenectví rychle se modernizujícího Japonska se sousední Koreou, popřípadě Čínou. Jeho cílem tak byla podpora prohloubení japonské izolace.[99]

Charles LeGendre.

Celou situaci zhoršilo ztroskotání japonských námořníků z Ody 8. března 1873 u tchajwanských břehů. Jejich majetek byl rozkraden a trosečníci přežili jen díky svému rychlému úsudku. Tento incident se tak stal okamžitou záminkou pro trestnou výpravu na Tchaj-wan.[100] V reakci na to byla do Pekingu v otázce Tchaj-wanu vyslána mise vedená diplomatem Soedžimou Taneomim. Ještě před svým odjezdem poslal Soedžima 17. února členu státní rady Ókumovi Šigenobuovi dopis, v němž psal, „(…) jsem naprosto přesvědčen, že mohu získat

99) MIZUNO, c. d., s. 705.
100) LEUNG, c. d., s. 272.

jižní část ostrova Formosa [jiný název pro Tchaj-wan – poznámka autorky] prostřednictvím jednání, pokud je to vše, co si přejete. Aby bylo možné získat celý ostrov, budeme se muset uchýlit k vojenským silám, ale pro tento okamžik je to těžké přesně určit. Pokud nyní skrze diplomacii zabereme jižní část ostrova, budu schopen získat celý ostrov do čtyř nebo pěti let".[101] Cílem jejich cesty byla ratifikace sino-japonské smlouvy z roku 1871, v níž Japonsko nezískalo doložku nejvyšších výhod. Proto se měla japonská mise pokusit o její revizi. Součástí mise byla též gratulace čínskému císaři Tchung-č'iovi ke sňatku a jeho *de facto* získání trůnu,[102] vyřešení audienční otázky a urovnání incidentu z Botanu.[103] Soedžimovou snahou bylo především zjistit rozsah čínské suverenity nad Tchaj-wanem, jelikož pokud by Číňané přiznali plnou kontrolu dané oblasti, museli by s tím nést i odpovědnost za zločiny místních domorodců, zajistit bezpečnostní opatření do budoucnosti a zaplatit odškodné. Pokud by ale Čína odmítla odpovědnost, pak by Japonsko oznámilo svůj záměr o vyslání vojenské expedice na ostrov.

Za celé čtyři měsíce Soedžimovy přítomnosti v Číně došlo k jednání ohledně záležitostí Rjúkjú a Tchaj-wanu pouze jednou. Dne 21. června se s místními ministry Cung-li ja-menu sešel Soedžimův zástupce Janagihara Sakimicu (1850–1894) se svým tlumočníkem Tei Ei-nejem (pojaponštělý překlad jména, původní čínské znění je Čeng Jung-ning). Z tohoto jednání ne-

---

101) MCWILLIAMS, Wayne C., *East Meets East. The Soejima Mission to China, 1873*, in: Monumenta Nipponica 30, 1975, 3, s. 243.

102) Dne 23. února 1873 mělo být ukončeno regentství císařovny Cch'-si.

103) Audienční otázka se týkala etikety vyžadované Čínou při zahraniční návštěvě samotného císaře. Její součástí bylo například takzvané *kowtow*, to je tradiční forma rituální poslušnosti sestávající ze tří úklonů a devíti pokleknutí před čínským císařem, což bylo cizinci považováno za pokořující.

byl pořízen žádný oficiální zápis, je tak možné spoléhat pouze na svědectví japonských zdrojů, tedy na výpovědi samotného Soedžimy, Janagihary a překladatele Tei Ei-neje. Janagihara měl čínské ministry informovat o tom, že Japonsko nechápe východní část ostrova Tchaj-wanu jako oblast plnoprávně spravovanou Čínou. Slovy o tom, že byli „japonští poddaní" v roce 1871 na východě Tchaj-wanu povražděni místními domorodci, chtěl nenápadně naznačit, že bylo království Rjúkjú inkorporováno do japonského císařství. Dále pokračoval: „Z tohoto důvodu hodlá japonská vláda v blízké budoucnosti poslat proti nim [tchajwanským domorodcům – poznámka autorky] trestnou výpravu. Ale vzhledem k tomu, že domorodé oblasti přiléhají k území ovládanému čínskou vládou, se náš vyslanec domnívá, že bude nejlepší Vás předem informovat předtím, než Naše vláda podnikne jakékoliv kroky, aby se zabránilo sebemenším sporům na Vašem území nebo podezření z Vaší strany, což by mohlo ohrozit mírové vztahy mezi našimi dvěma říšemi."[104]

Čínská protistrana na to reagovala tím, že se Rjúkjú nachází pod čínskou suverenitou a je jejím tributárním státem již po stovky let. Janagihara odvětil, že se jedná ve skutečnosti o japonské poddané a dříve, než stačili čínští ministři zaujmout jakýkoliv postoj, dotázal se, proč Čína nepotrestala tchajwanské domorodce. Na to ministři Cung-li ja-menu odpověděli, že se domorodci ostrova nenacházejí pod čínskou jurisdikcí.[105] Janagihara proto prohlásil, že by Japonsko mělo dostat povolení k pacifikaci domorodých oblastí ostrova, než tak učiní jiná mocnost a případně zabere celý ostrov.[106] Soedžima si

---

104) Citováno podle MCWILLIAMS, c. d., s. 265.

105) LEUNG, c. d., s. 270.

106) GORDON, Leonard, *Japan's Abortive Colonial Venture in Taiwan, 1874*, in: The Journal of Modern History 37, 1965, 2, s. 173.

tento rozhovor vyložil jako potvrzení japonské suverenity nad souostrovím Rjúkjú a čínský souhlas s expedicí na Tchaj-wan, jelikož čínští ministři uznali nedostatečnou jurisdikci nad oblastmi Tchaj-wanu obývanými původními obyvateli. Navíc čínští ministři na Janagiharovo oznámení o plánované japonské trestné expedici na Tchaj-wan nereagovali odmítavě. Ačkoliv neexistoval žádný oficiální písemný dokument, pouze nejisté a ne příliš přesvědčivé ústní potvrzení, přesto Soedžima využil nedostatek diplomatické zkušenosti čínské protistrany, která nikdy přesně nestanovila v daných otázkách svůj postoj.[107]

Samotný Soedžima se snažil o to, aby bylo Japonsko chápáno jako rovnocenné západním mocnostem, a proto již v letech 1872–1873 podporoval myšlenku limitované agrese za cílem císařské slávy a vlastní bezpečnosti, později se stal zarputilým obhájcem politiky expanzionismu.[108] V souvislosti s politickými rozbroji ohledně výpravy na Korejský poloostrov opustil Soedžima na podzim 1873 japonskou vládu. Jeho postoj expanzivní politiky v souvislosti s vysláním expedice na Tchaj-wan a vyřešení otázky suverenity nad souostrovím Rjúkjú se ujaly tři významné osobnosti japonské politické scény – Iwakura Tomomi, Ókubo Tošimiči a Ókuma Šigenobu. Ókubo a Ókuma 6. února 1874 společně podle návrhu Janagihary a Tei Ei-neje připravili memorandum nazvané „Podmanění si tchajwanských domorodců", kde obdobně jako LeGendre navrhovali předběžná jednání s čínskou vládou a domorodými kmeny na Tchaj-wanu. LeGendre tuto myšlenku podpořil slovy, „pro

---

[107)] Soedžima byl úspěšný i v oblasti audienční otázky, jelikož byl 29. června 1873 po osmdesáti letech přijat čínským císařem jako vyslanec cizí nepodřízené země. Před ním se jednalo o britského vyslance George Macartneyho (1737–1806) přijatého císařem Čchien Lungem v roce 1793. Nebyl tak nucen před císařem pokleknout, pouze se třikrát uklonit. MCWILLIAMS, c. d., s. 269.

[108)] LEUNG, c. d., s. 272.

dobro celého civilizovaného světa, bude domorodá část Formosy… připojena k japonskému císařství".[109]

Na počátku března 1874 započaly vojenské přípravy na budoucí expedici na Tchaj-wan pod vedením samuraje z Kagošimy Saigóa Cugumičiho. Jeho plán byl schématem pro kolonizaci ostrova, jelikož zaměstnal pouze 800 vojáků a k tomu 2300 pracovních sil, jejichž cílem bylo vystavění nutného zázemí – to jest budov, kasáren, cest a mostů.[110] Dne 4. dubna vznikla dokonce Kancelář pro záležitosti oblastí tchajwanských domorodců s centrem v Nagasaki, jejímž ředitelem byl jmenován Ókuma Šigenobu. Téhož dne byl Saigó Cugumiči oficiálně jmenován velitelem japonských expedičních sil a následujícího dne obdržel od premiéra Sandžóa Sanetomiho (1838–1891) rozkazy k expedici. Zatímco první klauzule prohlašovala, že cílem expedice je pacifikace tchajwanských domorodců, druhá stanovila, že „důvodem je postupná civilizace domorodců, případně započetí výnosného obchodu mezi nimi a japonskou vládou".[111] Tato druhá klauzule ovšem požadovala předchozí uvědomění čínské vlády.

Výpravy se měli účastnit i cizinci, konkrétně generál Charles LeGendre a američtí poručíci Douglas Cassel a James R. Wasson. Japonská vláda spoléhala i na zahraniční námořní plavidla, jako například na americkou loď *New York*. Přesto se Japoncům plné podpory ze strany Západu nedostalo. Proti expedici vystoupil jak ruský chargé d'affaires, tak britský vyslanec v Japonsku Harry Parkes (1828–1885). Na jeho nátlak proti japonskému počínání protestoval i americký vy-

---

109) GORDON, c. d., s. 175.

110) Tamtéž.

111) ESKILDSEN, Robert, *Of Civilization and Savages – The Mimetic Imperialism of Japan's 1874 Expedition to Taiwan*, in: The American Historical Review 107, 2002, 2, s. 397.

slanec v Tokiu Joseph Amor Bingham (1815–1900), který již v září 1873 nahradil Charlese DeLonga. Ačkoliv nedošlo ke zrušení expedice, byla zadržena participace generála LeGendreho a americké lodi *New York*. Odpor zahraničních vyslanců Japonce velmi překvapil, protože doposud američtí diplomaté, jakými byli Charles DeLong, Charles LeGendre a později i Joseph Bingham, podporovali myšlenku japonské expedice na Tchaj-wan. Obdobně v období čínsko-japonských jednání v roce 1873 se ani britský vyslanec v Pekingu Thomas Francis Wade, ani americký vyslanec v Číně Frederick Ferdinand Low (1828–1894) nevyjádřili odmítavě vůči japonskému oznámení plánované trestné expedice.[112] Toto počínání ze strany západních diplomatů japonskou expedici na Tchaj-wan málem ukončilo. Japonská vláda totiž nařídila expedičním jednotkám vyčkat v Nagasaki, dokud nebude mezinárodní nátlak vyřešen.

Saigó Cugumiči ovšem odmítl odložení mise a na vlastní zodpovědnost na základě předchozího nařízení samotného císaře vyslal 29. dubna část svých jednotek z Nagasaki do Amoje.[113] Jednalo se o první odmítnutí rozkazů civilní správy vysoce postaveným vojenským velitelem, jež se do budoucnosti stalo nebezpečným precedentem.[114] Saigó za svými jednotkami vyplul na ostrov 17. května a o pět dní později se vylodil v oblasti jižního Tchaj-wanu. Nalézalo se zde osmnáct domorodých kmenů, čítajících 2360 bojeschopných mužů.[115] Samotné vojen-

---

112) MIZUNO, c. d., s. 729.

113) TNA, FO 46/179, 5. května 1874.

114) KERR, c. d., s. 359.

115) National Archives of Japan (dále jen NAJ), Cabinet Library (dále jen CL), Western Books (dále jen WB), English Books (dále jen EB); DAVIDSON, James, *The Island of Formosa, Past and Present*, Jokohama 1903, s. 143.

ské střety trvaly pouhé tři týdny od 17. května do 4. června.[116] K nejvýznamnější vojenské akci došlo mezi 1. a 3. červnem, kdy proběhl útok na vesnici Botan.[117] Mezi červnem a prosincem, kdy probíhalo stahování japonských expedičních sil, se již žádné boje nekonaly.[118] Vojáky ovšem sužovalo místní podnebí a tropické choroby, v důsledku čehož čtvrtina z nich zemřela. Ztráty na životech v důsledku horečky se odhadují na 500 mužů, přičemž k akceleraci úmrtí docházelo od srpna 1874. V posledních týdnech expedice umíralo na horečku průměrně třináct Japonců denně.[119] Harry Parkes 26. srpna 1874 informoval o příjezdu japonské lodi do Nagasaki se 300 japonskými invalidy z Tchaj-wanu na palubě.[120] Podobný osud se nevyhnul ani komodoru Casselovi (v japonském námořnictvu byl povýšen na hodnost komodora), který zemřel na malárii krátce po svém návratu do vlasti v roce 1875. Naopak japonští vojáci mezi domorodé obyvatelstvo zanesli neštovice. Většina Číňanů (na rozdíl od místních domorodců) na jihu Tchaj-wanu pacifikaci domorodého obyvatelstva přivítala.[121] Dokonce předpokládala, že se Japonsku dostane podpo-

---

116) GORDON, c. d., s. 177. Události popisuje zpráva Harry Parkese z TNA, FO 46/180, 30. května 1874, a dále zprávy ze 4. června, 15. června a 16. června 1874.

117) Události z bitvy popisuje James R. Wasson v ESKILDSEN, Robert, *Foreign Adventures and the Aborigines of Southern Taiwan, 1867–1874, Western Sources Related to Japan's 1874 Expedition to Taiwan,* Tchaj-pej 2005, s. 245; ESKILDSEN, *Of Civilization and Savages – The Mimetic Imperialism of Japan's 1874 Expedition to Taiwan*, s. 403–404.

118) NAJ, CL, WB, EB, DAVIDSON, s. 132–169.

119) Tamtéž, s. 166.

120) TNA, FO 46/182, 26. srpna 1874.

121) ESKILDSEN, *Foreign Adventures and the Aborigines of Southern Taiwan, 1867–1874, Western Sources Related to Japan's 1874 Expedition to Taiwan,* s. 14.

ry od čínské vlády, jako odplaty za zavraždění Rjúkjúanů, které považovala za čínské poddané.[122]

Zároveň po dobu pěti měsíců trvalo čínsko-japonské vyjednávání, jež mělo vyřešit vzájemný spor ohledně japonské trestné expedice na Tchaj-wan. Teprve až 19. června 1874 byl v novinách *The Japan Mail Daily Advertiser* vysvětlen čínský postoj k celé záležitosti. Čína považovala Tchaj-wan za své území, i když se nenacházel pod plnou jurisdikcí. Odmítala japonské porušení smlouvy z roku 1871, jež zavazovala k respektování nedotknutelnosti území druhého státu. Stavěla se proti japonskému boji s tchajwanskými domorodci, kteří platili čínské vládě daně. Požadovala proto okamžité stažení japonských jednotek a převzetí odpovědnosti čínskou vládou. Navíc poukazovala na to, že japonští poddaní byli pouze okradeni (to je trosečníci z Ody), a proto by měli být domorodci předáni místním úřadům, čímž naznačovala, že Rjúkjú nepovažuje za japonské území.[123] Politické rozepře nedokázal při svých jednáních s čínskou protistranou vyřešit ani Saigó Cugumiči, ani Janagihara Sakimicu. V létě 1874 se Japonsko nacházelo velmi blízko válce s Čínou. Jagihara byl proto nahrazen Ókubou Tošimičim, jehož neústupnost v otázce výše odškodného za stažení japonských jednotek z Tchaj-wanu situaci příliš neodlehčila. Ókubo se navíc na čínské protistraně snažil o jednostranné výhody západních mocností v Číně, především co se týkalo cestování a obchodování ve vnitrozemí země a zaměstnávání cizinců v Číně.[124]

Politické rozepře byly ukončeny až prostřednictvím britského vyslance v Pekingu Thomase Francise Wadeho (1818–1895), který se obával, že v případě úspěchu japonské expedice bu-

---

122) TNA, FO 405/16, 11. května 1874.
123) TNA, FO 46/180, 19. června 1874.
124) TNA, FO 46/182, 11. září 1874.

dou ohroženy britské zájmy na Tchaj-wanu a v čínských přístavech, a stejně tak vítězství Číny by mohlo znamenat navýšení čínského sebevědomí a zhoršení podmínek nerovných vztahů se Západem. Dne 31. října byla mezi Čínou a Japonskem podepsána takzvaná Pekingská smlouva. Za Japonsko ji podepsal Ókubo Tošimiči a za čínskou protistranu devět ministrů Cung-li ja-menu v čele s princem Kungem. Smlouva obsahovala tři články, přičemž v prvním Čína uznávala oprávněnost japonské akce na Tchaj-wanu jako snahy o ochranu vlastních poddaných, ve druhém článku se Čína zavázala zaplatit odškodné jak postiženým rodinám a přeživším, tak japonské vládě jako kompenzaci za výdaje spojené s trestnou výpravou, to je za postavené budovy, cesty, mosty a podobně.[125] Pozůstalí zabitých Rjúkjúanů a zbylí přeživší dostali 100 000 taelů (z celkového odškodného ve výši 500 000 taelů) a Japonsko dovezlo pozůstalým 1620 koku rýže a dalších 10 koku rýže dostal každý z přeživších.[126] Zbylých 400 000 taelů se Čína rozhodla zaplatit za japonské stavby na Tchaj-wanu, ve skutečnosti se ovšem jednalo o eufemisticky nazvané odškodné pro Japonsko, jelikož Čína nechala po stažení japonských jednotek veškeré pozůstatky japonské „okupace" na Tchaj-wanu zničit.[127]

Ve třetím článku se Čína zavázala předejít dalším útokům domorodých obyvatel Tchaj-wanu na cizí námořníky a trosečníky a obě strany přislíbily vzájemnou výměnu dosavadní korespondence ohledně japonské expedice na Tchaj-wanu.[128] Samo souostroví Rjúkjú ve smlouvě nebylo zmíněno, přesto si japonská strana vykládala podepsání smlouvy jako uzná-

---

125) Obsah smlouvy viz NAJ, CL, WB, EB, DAVIDSON, s. 164; popřípadě TNA, FO 46/183, 7. ledna 1875.

126) KERR, c. d., s. 371.

127) NAJ, CL, WB, EB, DAVIDSON, s. 165.

128) LEUNG, c. d., s. 277.